

**Gemeente
Amsterdam**

De Politiesteiger

Archeologische Begeleiding Baggeren Damrak, Amsterdam
(2018)

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 116, 2020
Jørgen Veerkamp

Inhoud

Inhoud.....	3
Damrak/Politiesteiger	4
1.1 Basisgegevens.....	4
1.2 Inleiding	4
2 Achtergronden en vraagstellingen.....	6
2.1 Historische achtergronden	6
2.2 Archeologische achtergronden	9
2.3 Vraagstellingen en methodiek.....	12
3 Vondsten	15
3.1 Een kwantitatieve inventarisatie	15
3.1.1 Datering	15
3.1.2 Materiaalsoort.....	17
3.1.3 Functie in de stad	19
3.2 Het verleden boven water	21
3.2.1 Natuurlijk & pre-urbaanlandschap.....	21
3.2.2 Gebouwen & constructies.....	22
3.2.3 Interieurinrichting & -benodigheden	23
3.2.4 Distributie & transport.....	24
3.2.5 Ambacht & industrie	24
3.2.6 Voedselbereiding & consumptie.....	26
3.2.7 Wetenschap & technologie	32
3.2.8 Wapens & bewapening.....	34
3.2.9 Communicatie & overdracht.....	36
3.2.10 Spel & recreatie	41
3.2.11 Persoonlijke artefacten & kleding.....	42
4 Synthese en conclusies	45
4.1.1 Datering	45
4.1.2 Samenstelling	46
4.1.3 Conclusie.....	47
5 Literatuur	49
Bijlage 1 Vondsten.....	50
Bijlage 2 Deventer Systeem Catalogus	65

Damrak/Politiesteiger

1.1 Basisgegevens

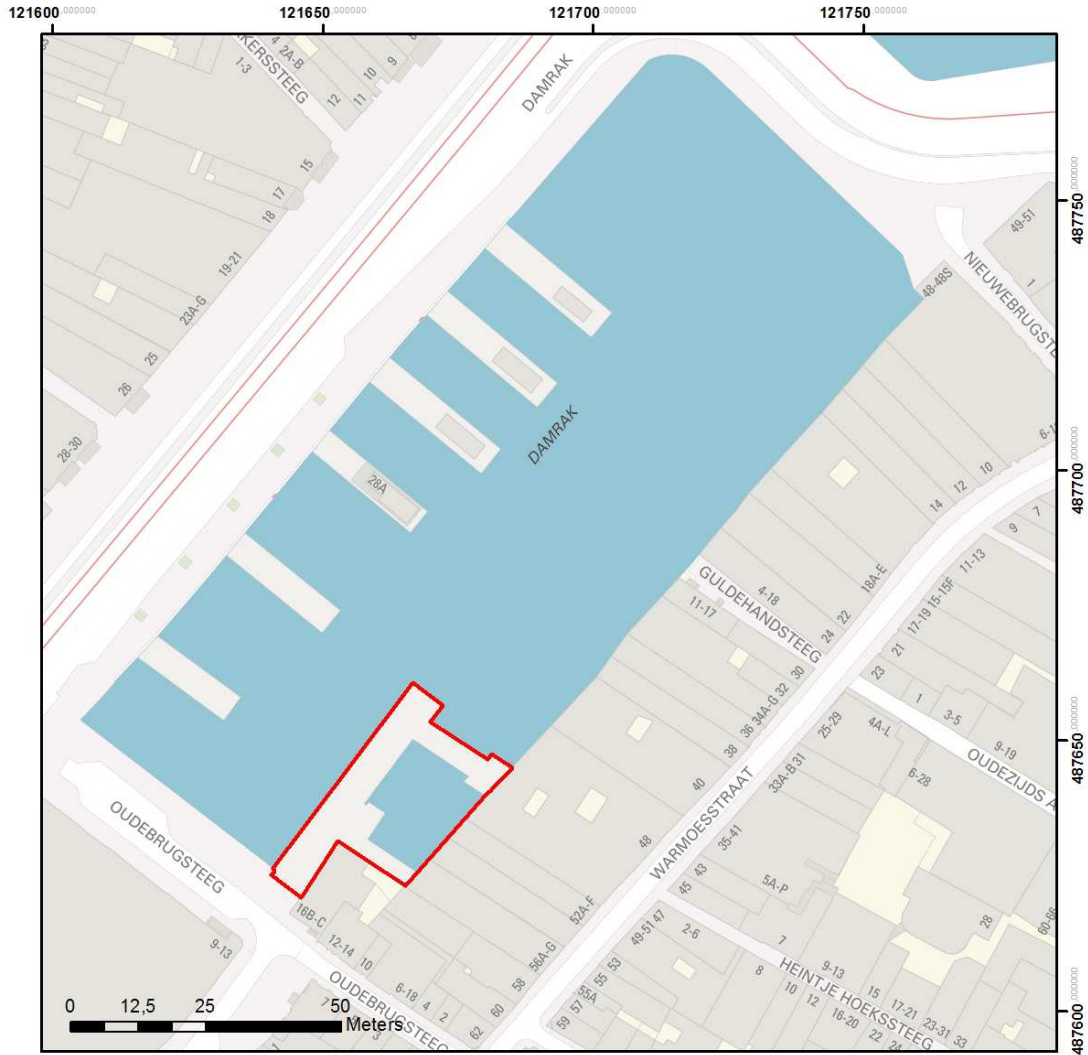
Toponiem	Damrak/Politiesteiger
Adres	Damrak /Oudebrugsteeg/Warmoesstraat 48
RD-coördinaten	NW X. 121.667 Y. 487.660 NO X. 121.683 Y. 487.645 ZO X. 121.665 Y. 487.624 ZW X. 121.648 Y. 487.635
TOPO-code MenA	DA8
OM-nummer	4568096100
Opdrachtgever	Ingenieursbureau Weesperstraat 430 1018 BN Amsterdam
Bevoegd gezag	Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Centrum
Uitvoerder	Gemeente Amsterdam Monumenten en Archeologie
Beheer en plaats documentatie	Gemeente Amsterdam Monumenten en Archeologie

1.2 Inleiding

Het plangebied Damrak Politiesteiger ligt in de Amsterdamse binnenstad in een deel dat behoort tot de vroegste middeleeuwse stadskern. Na het leggen van een dam in de Amstel werd de beschutte Amstelmonding ingericht als binnenhaven, het Damrak. Van het plangebied is bekend dat er vanaf de 19de eeuw verschillende steigers hebben gestaan. De meest recente steiger dateerde uit 1976 en verbond de Oudebrugsteeg met de achterkant van het politiebureau Warmoesstraat. Nadat in november 2017 deze 'politiesteiger' was verwijderd kon Waternet in januari 2018 het Damrak ter plaatste baggeren. Dit was nodig omdat ter hoogte van de steiger het Damrak nog maar 30 cm diep was, terwijl 2,6 m de norm is (tot NAP – 3 m).

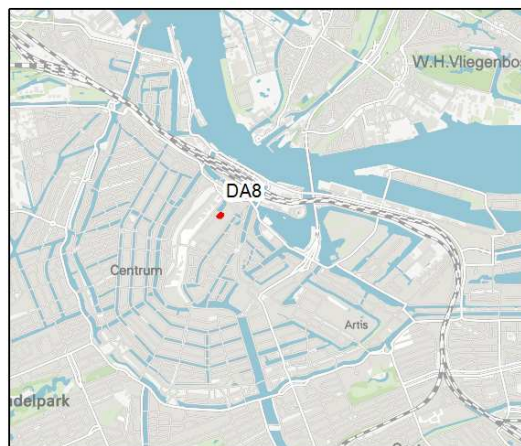
Diverse onderzoeken in Amsterdam hebben aangetoond dat op plaatsen waar mensen aan het water samenkomen, zoals bruggen en steigers, relatief veel spullen per ongeluk of expres in het water terecht komen. Eenmaal afgezonken naar de bodem blijven deze spullen in de bagger goed bewaard. De locatie valt daarom binnen een zone van hoge archeologische waarde.¹ Het baggeren leverde ca. 900 m³ baggerspecie op. Omdat doorzoeken van de baggerspecie op de locatie zelf uit milieuoogpunt niet mogelijk was werd de uitgebaggerde specie afgevoerd naar NV Afvalzorg te Nauerna alwaar deze in januari 2018 in drie sessies werd gezeefd en door Archeologen van MenA kon worden nagelopen op vondsten.

¹ BMA Bureauonderzoek Water Binnenstad, BO 10-004, Amsterdam 2010.

Amsterdam, Damrak Politiesteiger

TOPO-code MenA: DA8

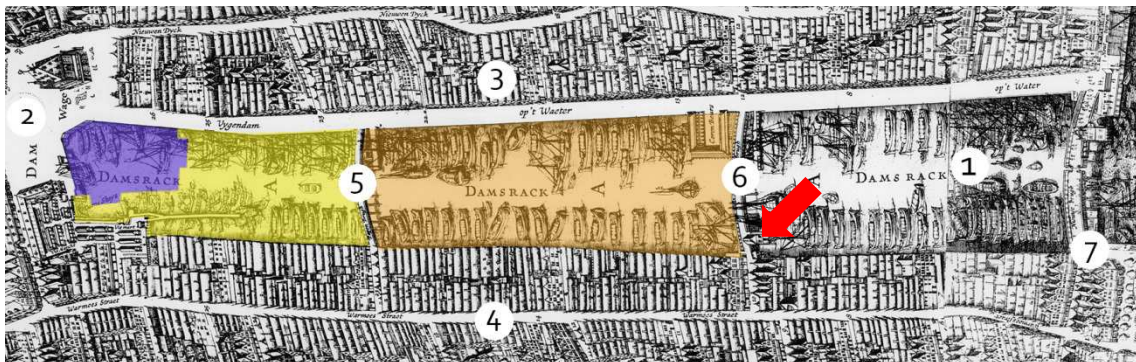

1 Het plangebied Damrak/Politiesteiger (DA8) binnen de topografie van 2017

2 Achtergronden en vraagstellingen

2.1 Historische achtergronden

Het Damrak vormde oorspronkelijk de monding van de Amstel in het IJ. Na het leggen van de Dam tussen ca. 1260-1275 werd de beschutte Amstelmonding ingericht als (binnen)haven. Dit rechte stuk water (een rak) tussen de Dam en het IJ werd 'Aemerack' genoemd. Tot de tweede helft van de 19de eeuw werd dit deel van de Amstel inclusief de westelijke kade vaak aangeduid als 'Op 't Water', terwijl vanaf de 16de eeuw de naam 'Damrak' al werd gebruikt (zie bijvoorbeeld afb. 2). Deze westelijke kade kwam gefaseerd tot stand. De eerste omvangrijke landwinning in de Amstel vond hier plaats vanaf de eerste helft van de 14de eeuw.² Na een aantal opeenvolgende aanpassingen vanaf 1526 aan de kade en bebouwing kreeg de westelijke zijde van het Damrak in 1530 één doorlopende rooilijn.³ Aan de oostzijde van het Damrak ontstond geen kade, hier werden de aangeplempte percelen aan de Warmoesstraat tot aan het water bebouwd. Tot 1841 konden lichters en beurtschepen via de sluis in de Nieuwe Brug het Damrak opvaren tot aan de Dam om vracht te laden en te lossen of passagiers af te zetten en aan boord te laten gaan. Naast de Nieuwe Brug kon het Damrak worden overgestoken via de Oude Brug en de Papenbrug die de Warmoesstraat verbonden met de overkant (afb. 2).

2 Het nog geheel open Damrak tussen IJ en Dam op een detail uit de kaart van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 (het noorden is rechtsboven). 1 = Damrak, 2 = Dam, 3 = Op 't Water, 4 = Warmoesstraat, 5 = Papenbrug, 6 = Oude Brug en 7 = Nieuwe Brug. Rode pijl = locatie plangebied, paars = demping 1841, geel = demping 1875 en oranje = demping 1883

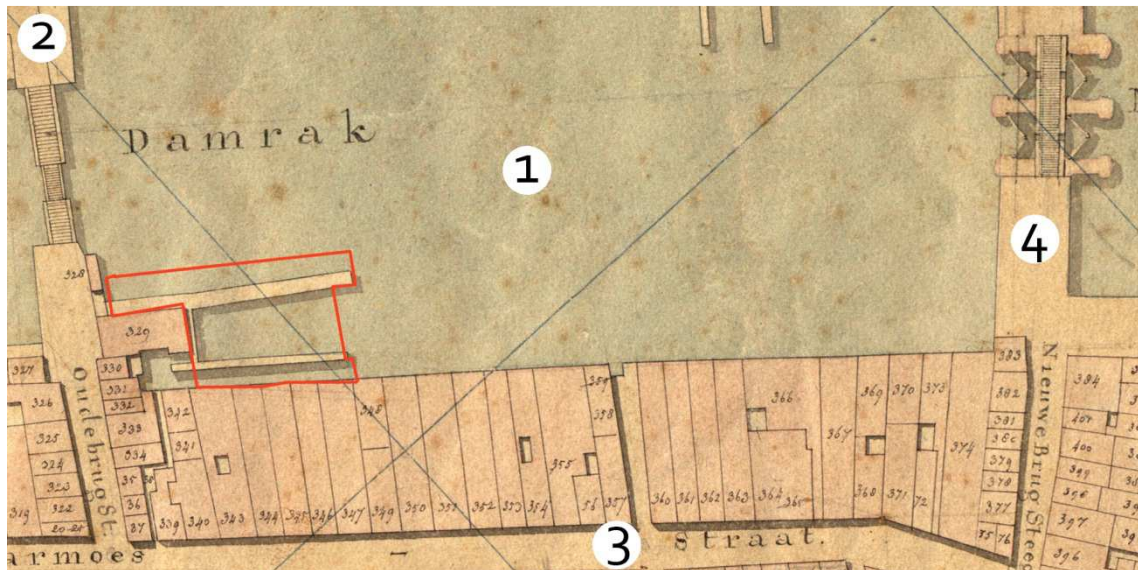
In de 19de eeuw werd het Damrak tussen de Dam en de Oude Brug in drie fasen gedempt (afb. 2).⁴ Allereerst verscheen in 1845 de Koopmansbeurs van Zocher aan de Dam op een speciaal in 1841 daarvoor gedempt deel van het Damrak. Vervolgens werd in 1875 het water vanaf dit beursgebouw tot aan de Papenbrug gedempt, waarschijnlijk vanwege de bouwvalligheid van de brug die daarmee overbodig werd.⁵ Tot slot werd in 1883 besloten om ook het deel tot aan de Oude Brug te dempen. Dit meest noordelijk gedempte deel werd alvast gereserveerd voor een nieuw beursgebouw (Beurs van Berlage), dat uiteindelijk in 1903 haar deuren opende. In datzelfde jaar werd het Bureau voor Handelsinlichtingen opgericht dat zich vestigde in een 18de-eeuws pand aan

² Jayasena 2020, 84-87.

³ Breen 1909, 118-119.

⁴ De Rooy 2006, 559.

⁵ Rosenberg 2013.

3 Het noordelijk deel van het Damrak (1) tussen de Oude (2) en de Nieuwe Brug (4) op het Minuutplan 1832, (3 = Warmoesstraat). Ter hoogte van het plangebied (rood) ligt de Kampersteiger, die in de 19de eeuw een dubbele uitvoering had. Het noorden ligt rechtsboven (Stadsarchief Amsterdam, bewerking MenA)

4 Situatie in het zuidelijk deel van het Natte Damrak op een foto van Breitner uit 1903-1904. De Beurs van Berlage (rechts) is net geopend en het pand van het Bureau voor Handelsinlichtingen (met vlag) had nog geen tweede verdieping. Aan de steiger langs dit pand meerden de beurtschepen naar o.a. Kampen, Zwolle en Deventer aan (Stadsarchief Amsterdam, 010104000084)

de Oudebrugsteeg langs een steiger in het Damrak (afb. 4). In 1912 werd dit pand verbouwd en uitgebreid met een tweede verdieping. Uit die periode dateert het huidige opschrift 'Ick Waek: De Cost Gaet Voor De Baet Uyt' (afb. 6).

In de jaren 1970 was het gebouw in gebruik door het Gemeentelijk Havenbedrijf.⁶ Sinds 1986 huisvest het een café. De laatste huurder was 'The Grasshopper', tot 2014 een coffeeshop, tegenwoordig een grand café / steakhouse onder dezelfde naam.

Bij de laatste demping in 1883 kwam de Oude Brug te vervallen. Ten noorden van de Oudebrugsteeg bleef het Damrak open water (ook wel het 'Natte Damrak' genoemd) met zes steigers voor beurtschepen die veerdiensten verzorgden naar vaste bestemmingen voor vracht en passagiers. Langs de westelijke kade vertrok men onder meer naar Alkmaar, Groningen, Hoorn, Hengelo, het Gooi, Veendam, Wieringen en Beverwijk. Bij de Oudebrugsteeg lag de Kampersteiger voor de veerdiensten naar Kampen, Zwolle, Deventer, Zutphen, Oosthuizen en Hasselt. In de 19de eeuw was er nog sprake van een dubbele steiger, vóór 1903 werd dat een enkele (afb. 3 en 5). In de twintigste eeuw vertrokken steeds minder veerdiensten vanuit het Damrak.⁷ Vanaf de jaren 1950 werden de steigers steeds vaker gebruikt voor het aanmeren van de groeiende vloot rondvaartboten in de stad. Alleen de Kampersteiger behield de bijzondere functie als achteringang van het politiebureau 'Warmoesstraat'. Dit politiebureau, officieel 'Politiebureau Afdeling 2', vestigde zich in 1903 in het pand Warmoesstraat 48. In de loop der jaren breidde het bureau, dat tot 2000 heeft

5 Detail uit vier edities van de kaart H5 Dienst Publieke Werken met het zuidoostelijk deel van het Natte Damrak. In het groene kader het plangebied, in rood het politiebureau Warmoesstraat. In 1909 vertrokken vanaf de steiger, toen al verbonden met politiebureau, nog beurtschepen naar Zwolle en Kampen. In 1967 was het zuidelijk deel van het Damrak grenzend aan de steiger in gebruik voor de noodvestiging van de C&A dat in 1963 was afgebrand en in 1968 verhuisde naar de nieuwbouw, vóór 1973 was het politiebureau Warmoesstraat uitgebreid, de verbinding met de steiger was verbroken. In 1976 werd de steiger vernieuwd en de verbinding met de Damrakzijde van het bureau weer hersteld

⁶ Bouwtekening CTA A00148000183, Stadsarchief Amsterdam.

⁷ www.theobakker.net/beurtvaart. Geraadpleegd 08-04-2020. Zie ook Kaart H5 Dienst Publieke Werken.

6 De situatie in 1985. De steiger wordt gebruikt als parkeerplaats. In de keet zit coffeeshop 't Steigertje. Het is deze versie van de steiger die in november 2017 werd verwijderd (Stadsarchief, beeldbank BMA00004,000038_004)

bestaan, zich uit over de nabij gelegen panden Warmoesstraat 44, 46 en 50. Gelegen in het uitgaanscentrum aan de rand van de 'Rosse buurt' rond de Oude Kerk en De Wallen en vlak bij het Centraal Station en de Zeedijk was het bureau vooral bezig met het beteugelen van de overlast van reguliere horeca, (seks)toerisme, drugshandel, drugsverslaafden en zakkenrollers. De Kampersteiger, die ook werd gebruikt als parkeerplaats voor de (dienst)auto's van het bureau, stond bekend als de 'politiesteiger' (afb. 7). De steiger werd voor het laatst vernieuwd in 1976-1977. Deze werkzaamheden, waarvoor 60 nieuwe palen van 35 x 35 cm in het Damrak zijn geslagen, werden uitgevoerd door de Afdeling Waterbouw van de Dienst der Publieke werken.⁸

2.2 Archeologische achtergronden

In Amsterdam bestaat een groot deel van de openbare ruimte uit water. Naast natuurlijke waterlopen zoals de Amstel en het IJ vormen honderden gegraven grachten, kanalen en sloten een uitgedacht stelsel van vaarwegen dwars door de stad. Terwijl op het water al eeuwen wordt gevaren en de vaarwegen ook lang als open riool hebben gefunctioneerd zijn de oevers het decor geweest van Amsterdammers en bezoekers die er werken, wonen of recreëren. Al deze activiteiten laten een neerslag na van per ongeluk verloren voorwerpen en opzettelijk gedumpt afval in het water. In beide gevallen zinken de spullen af naar de bodem en blijven meestal, ook de kwetsbare objecten, in de zachte waterbodem goed bewaard (afb. 58).

⁸ De werkzaamheden vonden plaats tussen 1 november 1976 en 13 januari 1977. Stadsarchief Amsterdam CTA A00148000183 en CTA D00001010959.

7 Dit opgebaggerde bord (DA8-8-257 / 89 x 61 cm) stond aan de toegang van de steiger en is ooit te water geraakt

8 Afval van bewoners en passanten op het ijs in de Oudezijds Achterburgwal, in maart 1929 en in januari 1963. (Stadsarchief Amsterdam/fotopersbureau Hollandia en ANEFO)

In eerste instantie vormden vooral toevallige (bagger)vondsten een indicatie voor het archeologisch potentieel van waterbodems in de stad. In de historische binnenstad zijn meer dan 50 van dergelijke vindplaatsen bekend die ca. 750 vondsten hebben opgeleverd.⁹ Ook leverde kadeherstelwerkzaamheden in de binnenstad bijzondere vondsten op uit de grachtvulling tegen de kadewand.¹⁰ De vondsten varieerden van allerhande huisraad (bestek, glaswerk en serviesgoed) tot productieafval van onder andere pottenbakkers en glasblazers.

Naast deze relatief kleinschalige projecten werden bij de aanleg van de metro–Oostlijn in 1972-1977 voor het eerst op grote schaal systematisch archeologische vondsten uit de waterbodem van de historische binnenstad verzameld. Tijdens het afzinken van caissons in het Open Havenfront bij het Kamperhoofd en aan de voet van de Schreierstoren werd de opgezogen grond gezeefd. Dit leverde ca. 3500 vondsten op waaronder veel wapentuig en scheepsgereedschap.¹¹ Voorwerpen die sterk in verband stonden met de locatie van de middeleeuwse stadsmuur en het toenmalige havenkwartier.

Deze systematische werkwijze kreeg een vervolg met het recente archeologisch onderzoek (2003-2012) in het kader van de bouw van de Noord/Zuidlijn. Als onderdeel van dit project werden drie caissons voor de tunnelboor afgezonken bij de Nieuwe Brug in het Damrak, ter plaatse van de monding van de Amstel in het IJ. Voor het afzinken van de drie caissons werd ca. 40.000 m³ grond verwijderd, waarvan ca. 10.000 m³ behoorde tot de vulling van de (historische) rivierbedding. De archeologische begeleiding van het afzinken van de caissons, waarbij onder meer een grote zeefinstallatie werd gebruikt, leverde ruim 465.000 vondsten op. In het kader van hetzelfde project werd ter hoogte van het gedempte Rokin een station aangelegd in een bouwput van ca. 280 x 25 m. Hiervan is 190 x 25 m tot 27 m diepte ontgraven, de rest tot 8 m diepte. De ca. 40.000 m³ historische rivierbedding leverde 229.943 vondsten op.¹²

⁹ Zie www.maps.amsterdam.nl voor een overzicht van deze vindplaatsen.

¹⁰ Vindplaatsen KG10, KLO12, OZA12 en RUY1 (Gawronski & Veerkamp 2017).

¹¹ Vindplaatsen MC6, MC7, ML1 en ML2 (archief MenA).

¹² Vindplaatsen NZD1, NZR1 en NZR2 (Gawronski & Kranendonk 2018).

De archeologische begeleiding van deze kleine en grootschalige projecten in en langs de waterwegen in het centrum van Amsterdam heeft de archeologische waarde van de waterbodems in de binnenstad overtuigend aangetoond.¹³ Vooral op plaatsen aan het water waar mensen samenkomen, zoals bruggen en steigers, zijn in de regel relatief veel spullen in de bagger terecht gekomen. Ook is gebleken dat hoe langer een waterloop in gebruik is, des te gevarieerder en omvangrijker het assortiment aan vondsten in de waterbodem is. Deze vondsten vormen een afspiegeling van de voormalige activiteiten op en langs het water en vertellen zo iets over het Amsterdam van vroeger. Hiermee kunnen waterbodems met hun materiële overblijfselen als archeologische vindplaatsen worden beschouwd.¹⁴ Het is op basis van deze waardering dat het baggerproject 'Damrak Politiesteiger' door Archeologie MenA werd aangewezen voor een archeologische begeleiding.

2.3 Vraagstellingen en methodiek

Na het verwijderen van de steigerconstructie in november en december 2017 werd in januari 2018 het Damrak binnen het plangebied door Waternet uitgebaggerd. De waterstand was op sommige plekken door aanslibbing niet hoger dan 30 cm, terwijl in het Damrak 2,6 m de norm is. De werkzaamheden zouden in totaal ca. 900 m³ baggerspecie opleveren. De bagger werd naar het grondbankdepot Nauerna van NV Afvalzorg in beunbakken afgevoerd. Hier werd deze in de zogenaamde 'bunker', een betonnen bak met een maximale inhoud van 300 m³, in depot gezet in afwachting op verdere verwerking.

De gangbare procedure voor deze verwerking houdt in dat één maal per week de totale inhoud van de bunker over een met water gespoelde zeefinstallatie wordt gevoerd. Materiaal dat op het zeefdek met een maaswijdte van 0,5 x 0,5 cm blijft liggen wordt via een transportband achter de zeef afgevoerd. Afgesproken werd dat het gezeefde materiaal op de transportband door archeologen op vondsten kon worden na gelopen (afb. 10). De maximale inhoud van het baggerdepot bepaalde dat de baggerwerkzaamheden zelf in drie sessies van ca 300 m³ per keer werden uitgevoerd.

Op aansturing van Archeologie MenA werd in elke sessie zoveel mogelijk verspreid over de hele oppervlakte van het plangebied gebaggerd. Het achterliggende idee was om zo drie vondstlagen te creëren waarbinnen vondsten uit één en hetzelfde vlak, en daarmee gebonden diepte, een zo groot mogelijke onderlinge stratigrafische relatie zouden hebben. Met de kanttekening dat zware en grote objecten dieper zouden wegzinken in de zachte baggerbodem, waardoor objecten uit verschillende perioden zich op dezelfde diepte kunnen bevinden, zouden in de regel de jongste vondsten zich in het bovenste (sessie 1) en de oudste vondsten zich in het onderste baggerniveau (sessie 3) bevinden.

Aanvankelijk voer een archeologisch medewerker mee om direct na het ontgraven van de bagger vondsten uit de beunbak te verzamelen. Op deze wijze zou het mogelijk zijn een concrete vondstlocatie in het horizontale vlak, bijvoorbeeld direct achter een van de huizen aan de Warmoesstraat of juist aan de voet van de steiger, te koppelen aan deze vondsten. Daartoe was het plangebied ingedeeld in een grid van 29 vakken dat kon worden gerelateerd aan visuele

¹³ Gawronski en Veerkamp 2017.

¹⁴ Archeologisch Bureauonderzoek plangebied Water Binnenstad, MenA 2010.

9 Tijdens de eerste baggerdagen werd de vers gestorte bagger in de beunbak nagelopen op vondsten die via een grid werden gekoppeld aan een meer specifieke vondstlocatie

referentiepunten in de directe omgeving (afb. 9). Echter, het naleven van de milieu- en ARBO regels maakte het verzamelen van vondsten in de beunbak vrijwel onmogelijk zodat hiervan na twee dagen werd afgezien. Alleen de vondsten DA8-1 (in vak A5), DA8-2 (in vak A4) en DA8-3 (in vak 5B) zijn op deze wijze verzameld. Daarnaast werd een zestiende-eeuws anker (DA8-6-1 in vak B4) direct door de baggeraars zelf geborgen. De resterende vondstnummers DA8-4, DA8-5, DA8-7 en DA8-9 zijn verzameld bij het zeven van de bagger dat op drie opeenvolgende maandagen in januari 2018 plaatsvond. Deze vondstnummers kunnen derhalve niet aan een specifiek vak worden toegewezen.

Een van de veiligheidscondities waaronder het zeefproces mocht worden gevolgd was dat indien de bagger ernstig met olie was verontreinigd er afstand tot de zeef en de transportband moest worden genomen. Het gevolg hiervan was dat deze bagger niet kon worden doorzocht op vondsten. Daarnaast werden grote stukken plastic, bouwpuin, houtresten van dukdalven en steigers en omvangrijke objecten als autobanden, winkelwagens en fietsframes direct gedeselecteerd en niet als vondsten meegenomen. In totaal leverde het uitzeven van de 900 m³ baggerspecie 5016 vondsten op.

Bij het onderzoek stonden twee vragen centraal. Enerzijds of het Damrak ook aan de zuidzijde, net als aan de noordzijde ter hoogte van de startschacht van de Noord/Zuidlijn, een vondstrijke waterbodem zou hebben en anderzijds in hoeverre de vondsten in datering en gevarieerdheid een afspiegeling zouden vormen van de diverse en rijke geschiedenis in dit deel van de historische binnenstad.

10 De werkzaamheden bij NV Afvalzorg op de grondbank te Nauerna; a de bagger werd verzameld in de 'bunker', b vanuit de bunker in de zeef, c over de trilplaat met water gespoeld, d vaste delen over transportband, e veel bouwpuin bleef achter, f vondsten uit een zeefsessie klaar voor transport

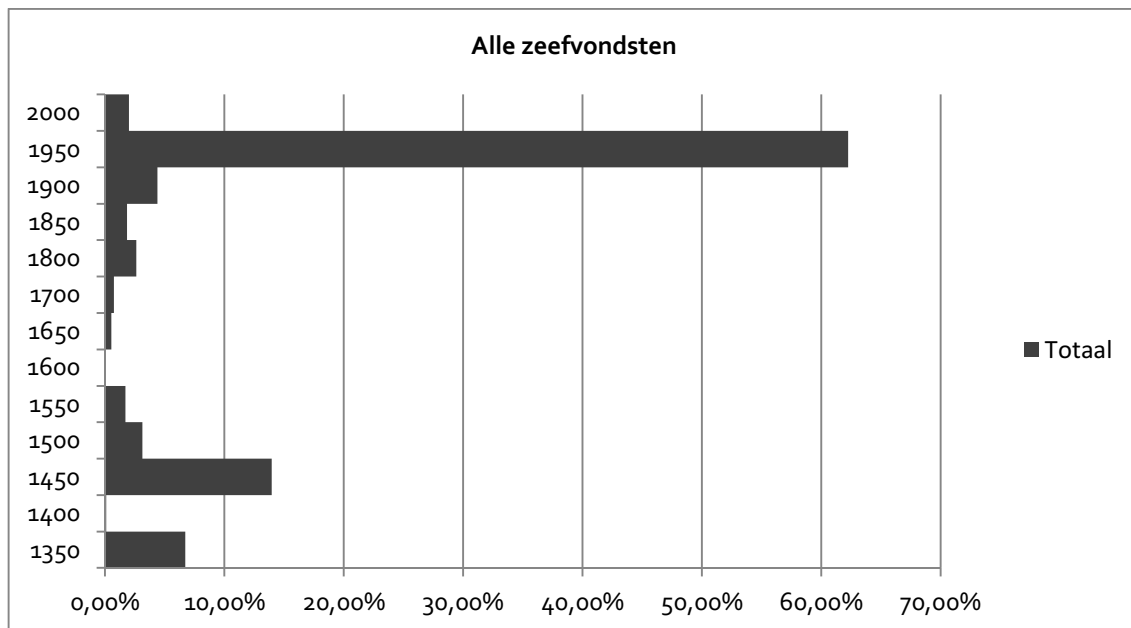
3 Vondsten

3.1 Een kwantitatieve inventarisatie

In totaal zijn binnen het plangebied Politiesteiger 5016 vondsten (complete objecten, maar ook onderdelen of scherven) geborgen uit de waterbodem van het Damrak. Hiervan zijn slechts 14 vondsten (0,3 %) tijdens het baggeren zelf verzameld, de resterende 5002 zijn na het zeven van de bagger van de transportband geraapt.

3.1.1 Datering

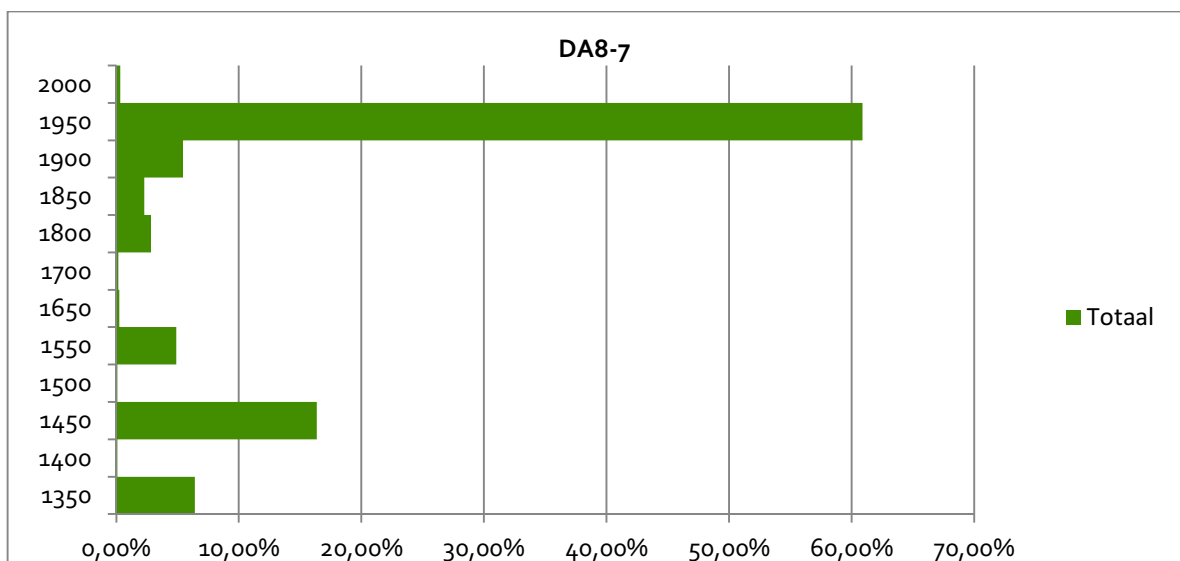
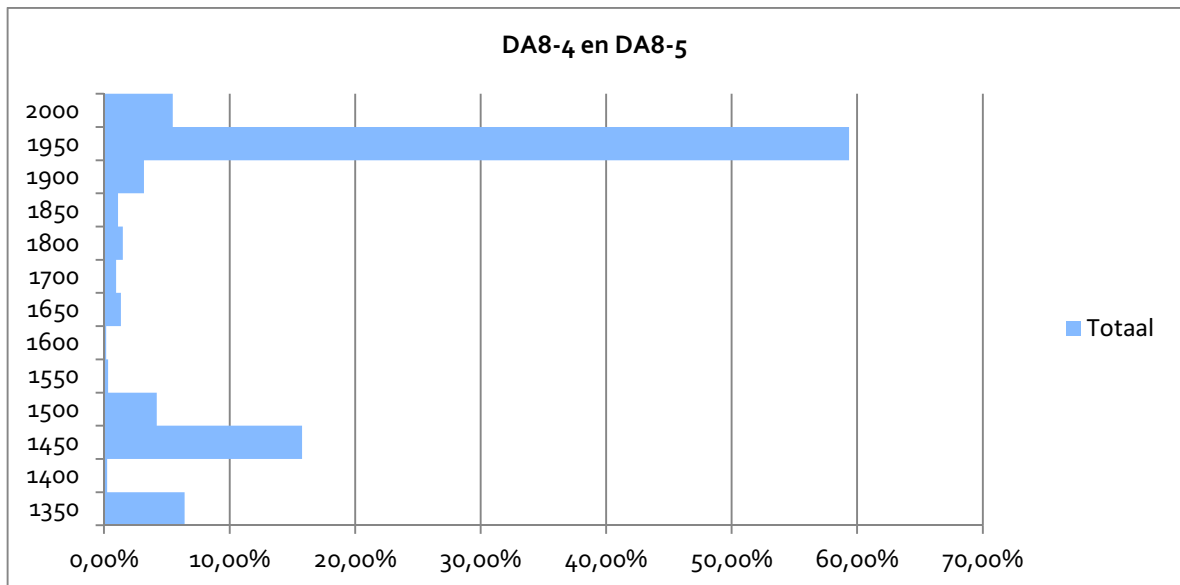
De oudste vondsten dateren uit de 14de eeuw (ca. 1325-1350), de jongste vondsten zijn zeer recent (2000-2017).¹⁵ Het algemene beeld met betrekking tot de ouderdom van alle zeefvondsten is dat deze niet evenredig over de tijd tussen de oudste en de jongste datering zijn verdeeld. Er is een opvallende clustering van vondsten zichtbaar. De meeste vondsten zijn afkomstig uit de periode 1900-2017 met een duidelijke piek na ca. 1975 en relatief veel uit de periode 1350-1550. Uit de tussenliggende periode 1550-1900 zijn veel minder vondsten afkomstig (afb. 11)

11 Visuele weergave van de procentuele-verdeling van alle zeefvondsten naar gemiddelde datering

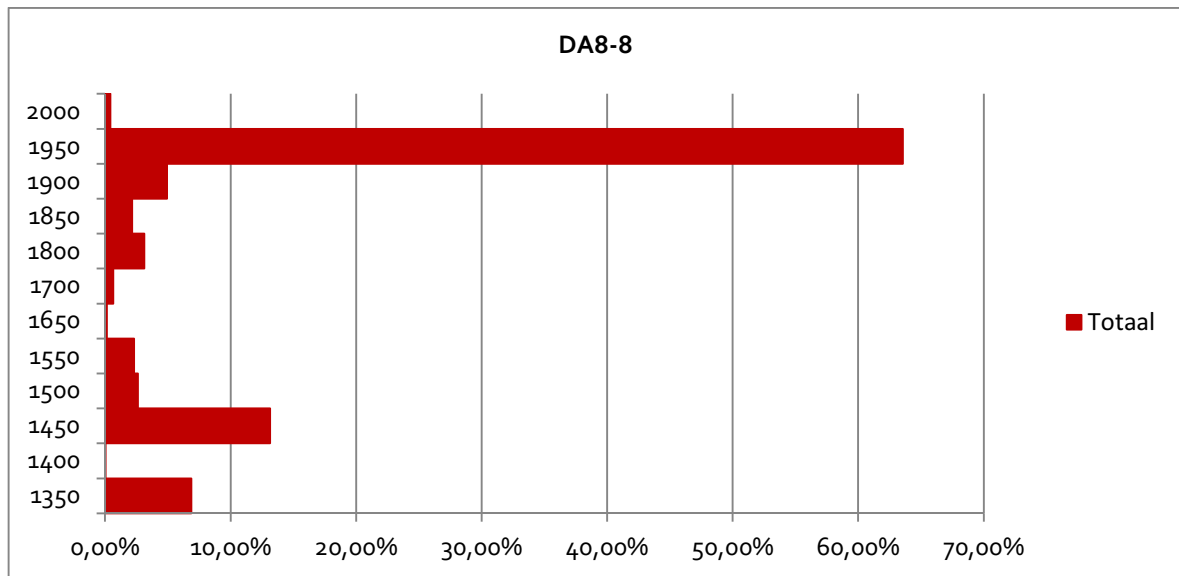
Er is zoveel mogelijk in drie niveaus gebaggerd vanuit de verwachting dat vondsten uit het zelfde horizontale vlak een min of meer overeenkomstige ouderdom zouden hebben. In theorie zouden de jongste vondsten zich in het bovenste (sessie 1, vondstnummer DA8-4 en DA8-5) en de oudste vondsten zich in het onderste baggerniveau (sessie 3, vondstnummer DA8-8) bevinden.

¹⁵ Van de 5016 vondsten waren 401 vondsten niet dateerbaar. Het merendeel waren ecofacten, in een enkel geval was de vondst niet herleidbaar tot een (dateerbaar) object.

12a+b Visuele weergave van de procentuele verdeling van zeefvondsten DA8-4 inclusief DA8-5 en DA8-7 naar gemiddelde datering

Maar ook in een onderlinge vergelijking van de vondsten uit de drie baggerniveaus (DA8-4 inclusief DA8-5, DA8-7 en DA8-8) blijkt dat de geconstateerde verdeling in de ouderdom van de vondsten voor elk vondstnummer min of meer dezelfde is (afb. 12a-c). Al tijdens het verzamelen aan de transportband werd geen gelaagdheid waargenomen. Elke partij bagger bevatte vondsten uit alle perioden waarbij de grote hoeveelheid oudere vondsten een verrassing vormde en de relatief geringe hoeveelheid vondsten uit de periode 1550-1850 juist opviel.

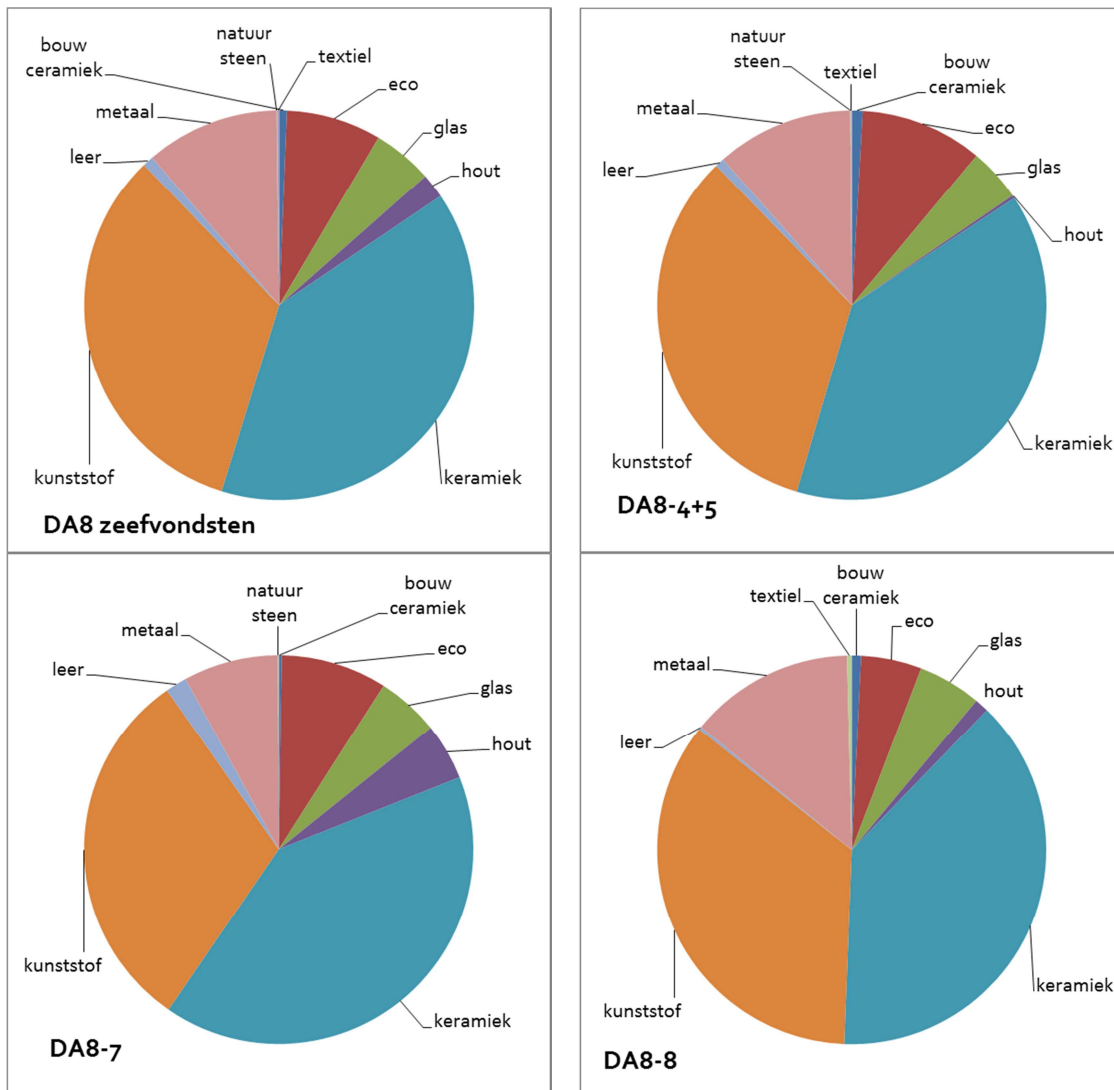

12c Visuele weergave van de procentuele-verdeling van de zeevondsten DA8-8 naar gemiddelde datering

3.1.2 Materiaalsoort

Zoals valt te verwachten in een stedelijke archeologische context laat een inventarisatie naar materiaal zien dat de materiaalgroepen keramiek (inclusief rookpijpen), glas, metaal, leer, hout, ecologisch (o.a bot/been) en bouwceramiek in de zeevondsten zijn vertegenwoordigd.¹⁶ De grootste groep in de zeevondsten wordt gevormd door keramiek dat met 1963 vondsten 39,2 % van het totaal vormt (afb. 13a + b). Opvallend is het grote aandeel kunststof objecten in het vondstcomplex dat met 1652 vondsten 33 % van het totaal vormt. Dit omvangrijke percentage valt te verklaren met de looptijd van het vondstcomplex tot en met 2017 en met een verplaatsingsproces dat vooral in dit deel van het Damrak van invloed is op voorwerpen met een laag gewicht. Te water geraakte voorwerpen zinken door hun gewicht of wel direct af naar de bodem of blijven door een laag gewicht (papier, plastic) drijven op of zweven in het water. Deze voorwerpen kunnen door de stroming in het water worden meegenomen vanaf de plaats van depositie om vervolgens verzadigd met water elders alsnog af te zinken. In het geval van het plangebied politiesteiger speelt na de aanplemping van 1883 de natuurlijke doorstroming in het natte Damrak vanuit het zuiden richting het IJ in het noorden nauwelijks nog een rol in dit verplaatsingsproces. Veel belangrijker is de aanwezigheid van de vele rondvaartboten in het Damrak die door hun gemanoeuvereer rond de aanlegsteigers de lichte voorwerpen en dito bodemdeeltjes juist opstuwten naar de zuidoosthoek van het Damrak. Tot voor kort konden deze in de relatieve luwte tussen de palen van de steiger afzinken. De andere voorkomende materiaalgroepen zijn minder sterk vertegenwoordigd: metaal (11%), ecologisch (8%), glas (5%), hout (2%) en bouwceramiek, leer, natuursteen en textiel minder dan 1%. Bekijken we de verdeling van de materiaalgroepen per vondstnummer uit de drie zeeffsessies (DA8-4 inclusief DA8-5, DA8-7 en DA8-8), dan zijn de onderlinge verschillen gering (afb. 12a-c).

¹⁶ Dit zijn ook de belangrijkste materiaal-categorieën die uit de waterbodem van de noordzijde van het Damrak zijn geborgen tijdens het Noord/Zuidlijnonderzoek. Zie hiervoor Gawronski, Kranendonk en Maas 2008, 33.

materiaal	zeefvondsten	DA8-4 / DA8-5	DA8-7	DA8-8
Bouwceramiek	32 / 0,6%	14 / 0,9%	4 / 0,25%	14 / 0,75%
Ecologisch	394 / 8%	159 / 10,2%	144 / 8,6%	91 / 5,1%
Glas	249 / 5%	69 / 4,4%	85 / 5,1%	95 / 5,25%
Hout	102 / 2%	4 / 0,25%	77 / 4,6%	21 / 1,1%
Keramiek	1963 / 39,2%	607 / 38,8%	663 / 39,8%	693 / 38,4%
Kunststof	1652 / 33%	518 / 33,15%	501 / 30,1%	633 / 35%
Leer	45 / 0,9%	12 / 0,75%	29 / 1,75%	4 / 0,2%
Metaal	555 / 11%	178 / 11,4%	129 / 7,75%	248 / 13,8%
Natuursteen	2 / 0,05%	1 / 0,05%	1 / 0,06%	
Textiel	8 / 0,15%	1 / 0,05%		7 / 0,4%
Totaal (N)	5002 / 100%	1563 / 100%	1633 / 100%	1806 / 100%

13a+b Cirkeldiagrammen en tabel met de onderlinge verhoudingen van de materiaalgroepen naar aantal vondsten afkomstig uit alle gezeefde bagger in vergelijking met de vondsten uitgesplitst naar de drie partijen gezeefde bagger.

3.1.3 Functie in de stad

Voor de inventarisatie en registratie van de 5016 vondsten is gebruik gemaakt van het catalogus-systeem dat is opgesteld ten behoeve van het archeologisch onderzoek Noord Zuidlijn.¹⁷ Ook bij dit project was sprake van vondsten uit de waterbodem van het Damrak. Bij de verwerking van deze vondsten en de samenstelling van de vondstcatalogus 'SPUL' is toen niet gekozen voor een indeling naar materiaal, datering of object, maar naar een ordening van de herleidbare objecten volgens de functionele kenmerken van een stad. Hiervoor is een onderscheid gemaakt in tien hoofdcategorieën, te weten: gebouwen & constructies (1), interieurinrichting & benodigdheden (2), distributie & transport (3), ambacht & industrie (4), voedselbereiding & consumptie (5), wetenschap & technologie (6), wapens & bewapening (7), communicatie & overdracht (8), spel & recreatie (9) en persoonlijke artefacten & kleding (10). Daarnaast is een extra categorie toegevoegd waarin ecofacten en vondsten uit de pre-stedelijke fase van Amsterdam kunnen worden ondergebracht (natuurlijk & pre-urbaan landschap = 0).¹⁸

Van de 5016 vondsten konden 37 vondsten niet in een hoofdcategorie worden ingedeeld. Dit betreft fragmenten van een onbekend groter object. Deze zijn niet meegenomen in de diagrammen en tabel van afb. 14. De herleidbare objecten (geheel of onderdeel daarvan) zijn ofwel individueel uit genummerd ofwel per hoofdcategorie in clusters samengevoegd tot één vondstnummer.¹⁹ Ook op basis van deze functionele indeling geldt dat de vondsten uit de drie afzonderlijke partijen bagger in de verdeling naar aard en gevarieerdheid sterk overeenkomen (afb. 14). Met een gemiddelde van ca. 70% vormt categorie 5, voedselbereiding & consumptie, in de drie vondstcomplexen de grootste categorie, gevolgd door vondsten met betrekking tot communicatie & overdracht (cat. 8, 6,7%).

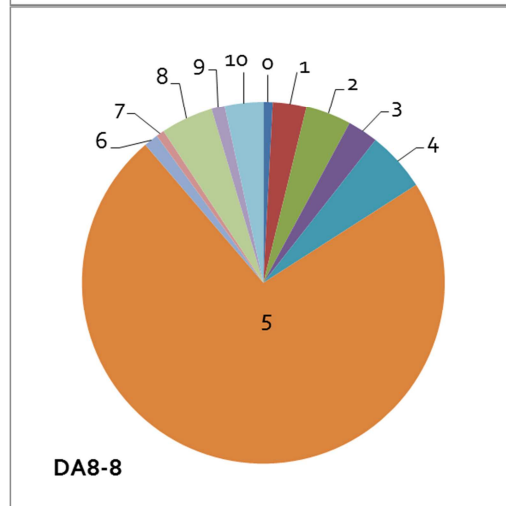
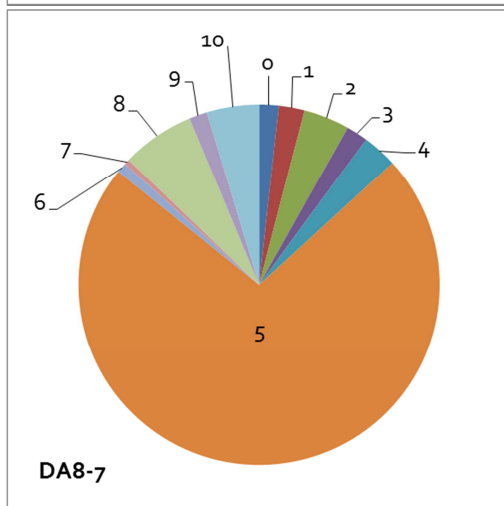
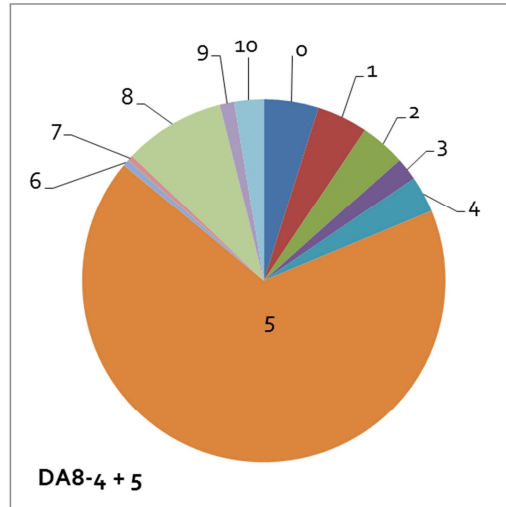
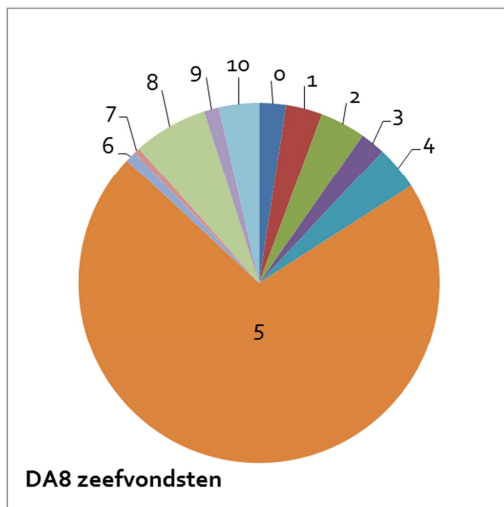
categorie	Alle zeefvondsten	DA8-4 / DA8-5	DA8-7	DA8-8
0	119 / 2%	76 / 5%	28 / 2%	15 / 1%
1	162 / 3%	71 / 5%	37 / 2%	54 / 3%
2	200 / 4%	61 / 4%	66 / 4%	73 / 4%
3	112 / 2%	32 / 2%	31 / 2%	49 / 3%
4	197 / 4%	51 / 3%	50 / 3%	96 / 5%
5	3525 / 71%	1052 / 67%	1163 / 73%	1310 / 73%
6	46 / 1%	9 / 1%	14 / 1%	23 / 1%
7	29 / 1%	8 / 0%	8 / 0%	13 / 1%
8	330 / 7%	141 / 9%	105 / 6%	84 / 5%
9	67 / 1%	20 / 1%	26 / 2%	21 / 1%
10	178 / 4%	41 / 3%	75 / 5%	62 / 3%
Totaal (N / %)	4965 / 100%	1562 / 100%	1603 / 100%	1800 / 100%

14a Tabel met de verdeling van de herleidbare objecten (compleet en onderdeel) naar categorie in alle gezeefde bagger en uitgesplitst naar de drie partijen gezeefde bagger: 0 = ecofacten, 1 = gebouwen & constructies, 2 = interieurinrichting & benodigdheden, 3 = distributie & transport, 4 = ambacht & industrie, 5 = voedselbereiding & consumptie, 6 = wetenschap & technologie, 7 = wapens & bewapening, 8 = communicatie & overdracht, 9 = spel & recreatie, 10 = persoonlijke artefacten & kleding

¹⁷ Gawronski en Kranendonk 2018, 27-29.

¹⁸ Gawronski en Kranendonk 2018, 28.

¹⁹ Waarbij een opsplitsing in individuele objecten bij een verdere verwerking in een later stadium mogelijk blijft.

14b Cirkeldiagrammen met de verdeling van de herleidbare objecten (compleet en onderdeel) naar categorie in alle gezeefde bagger en uitgesplitst naar de drie gezeefde partijen bagger: 0 = ecofacten, 1 = gebouwen & constructies, 2 = interieurinrichting &- benodigheden, 3= distributie & transport, 4 = ambacht & industrie, 5 = voedselbereiding & consumptie, 6 = wetenschap & technologie, 7 = wapens & bewapening, 8 = communicatie & overdracht, 9 = spel & recreatie, 10 = persoonlijke artefacten & kleding

3.2 Het verleden boven water

Om een beeld te geven van de veelheid en diversiteit van de vondsten zal in de komende paragrafen een dwarsdoorsnede van de (herleidbare) vondsten uit het plangebied Politesteiger Damrak (N = 5016- 37 = 4979, 100%, zie bijlage 1) de revue passeren. Hierbij wordt de indeling in hoofdcategorieën (zie § 3.1.3) gevolgd. De genoemde aantallen betreffen alle vondsten uit de bagger. Er is geen onderscheid gemaakt naar de individuele vondstnummers per baggerpartij omdat daarbinnen geen wezenlijke verschillen bestaan (zie § 3.1). Bijlage 3 toont een aantal complete objecten, gedetermineerd volgens het Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas, beter bekend als het 'Deventer systeem'.

3.2.1 Natuurlijk & pre-urbaanlandschap

Van alle vondsten behoren 119 stuks (2,4%) tot deze categorie. Er zijn geen vondsten gedaan die dateren uit de pre-stedelijke fase van Amsterdam (vóór ca. 1200); de oudste vondsten van vindplaats DA8 dateren uit de 14de eeuw. Wel zijn er schelpen verzameld die van nature in het Damrak voorkomen en daarmee tot de ecofacten kunnen worden gerekend; zoals de zwanenmossel, de schildersmossel, de stompe moerasslak, de platte zwanenmossel en vooral korfmossels (afb. 15). Deze soorten onderscheiden zich van de slakkenhuizen en schelpkleppen die na consumptie als afval in het Damrak zijn terecht gekomen (zie § 3.2.5). Ook het botmateriaal zou na verder onderzoek resten kunnen bevatten van natuurlijke fauna, waarschijnlijk vooral van (water)vogels, die niet als consumptieafval in het water zijn gedeponeerd. Vooralsnog zijn alle botten, met uitzondering van twee werpkoten, tot consumptieafval gerekend.

15 Diverse schelpen die van nature in het Damrak voorkomen, bovenin diverse soorten zoetwatermosselen en de stompe moerasslak, onderin meerdere exemplaren van de korfmossel

3.2.2 Gebouwen & constructies

Van alle vondsten behoren 164 stuks (3,3%) tot deze categorie. Dit aantal geeft een vertekend beeld omdat een grote hoeveelheid fragmenten beton, brokken bouwpuin en stukken van houten steigers en dukdalven bij het zeven van de bagger direct zijn afgevoerd en niet in de telling zijn meegenomen. Wel geselecteerd zijn enkele plavuizen, wandtegels, fragmenten van daktegels en dakpannen, daklood, spijkers, bouten, moeren en ringen, allerlei installatiemateriaal voor electra (zoals isolatoren, fittingen en stekkers) en voor water en gas (afb. 16 en 17).

16 Vloerplavuizen, wandtegels, fragmenten dakpan en daktegel en stukken loodstrip

17 Installatie en schakelmateriaal voor elektra

3.2.3 Interieurinrichting & -benodigdheden

Van alle vondsten behoren 203 stuks (4,1%) tot deze categorie. Naast hang –en sluitwerk en sleutels zijn er vooral voorwerpen die werden gebruikt om het huishouden uit te voeren, waaronder afwasborstels, borstels en bezems en een schuurspons (afb. 19). Andere voorwerpen dienden als decoratie in huis, zoals bloempotten (afb. 18), plastic planten, kandelaar en kerstversiering. Ook tot deze categorie behoren gebruiksvoorwerpen als gas-en olielampen en een kraanslangetje.

18 Terracotta bloempotten en een sierpot voor kamerplanten

19 Plastic huishoudelijke objecten

21. Allerhande modern gereedschap dat waarschijnlijk tijdens het klussen op de steiger of aan boord in het water is gevallen

22. (Wegwerp)aanstekers vallen als moderne vuurslag in de categorie ambacht & industrie

wordt geplaatst. Tot deze categorie worden ook de (wegwerp) aanstekers als moderne variant van de voormalige vuurslag gerekend.²⁰

²⁰ Gawronski en Kranendonk 2018, 209-210.

3.2.6 Voedselbereiding & consumptie

Van alle vondsten behoren 3529 stuks (71 %) tot deze categorie. Hieronder vallen eet-, drink-, schenk- en kookgerei, potten en kruiken voor opslag, verpakkingen van voedsel en drank, rookgerei als rookpijpen, asbakken en hashpijpen, (wegwerp)bestek en botten en schelpen. Vondsten uit keramiek vormen met 51% de grootste groep in deze categorie, gevolgd door vondsten uit kunststof (29,5%). De andere materiaalgroepen zijn minder omvangrijk (botten 7,3%, glas 6% en metaal 5,5 %).

De meeste vondsten van vóór 1550 vallen binnen de categorie Voedselbereiding & consumptie en zijn van keramiek. Het vondstcomplex bevat veel kannen, (voorraad)kruiken en potten van steengoed (vooral afkomstig uit Siegburg maar ook uit Langerwehe, Aken, Keulen, Raeren en Westerwald) (afb. 23) en lokaal geproduceerde bakpannen, kookpotten, kannen en een enkele vetvanger van rood- en grijsbakkend aardewerk (afb. 24).

23 Geïmporteerde steengoed objecten. Boven drink- en schenkgerei, onder kannen voor opslag

24. Lokaal en regionaal geproduceerd kook- en schenkgerei van rood- en grijsbakkend aardewerk

25. Kannen, mineraalwaterflessen, potten en stoppen uit steengoed

Uit de jongere periode vanaf ca. 1800 bevat het vondstcomplex onder meer steengoed kannen, mineraalwaterflessen en stoppen uit Frechen en Vreden / Stadtlohn (afb. 25). Daarnaast zijn er huishoudelijke gebruiksvoorwerpen uit industriële ceramiek zoals borden, schalen en schotels, theekoppen en –potten, kommen en een asbak en een botervloot.

26 Keramiek uit de periode 1550-1800/1900 was beperkt aanwezig

27 De rookpijpen uit het Damrak dateerden hoofdzakelijk uit de 18de eeuw

Uit de tussenliggende periode (1550-1800, afb. 26) is gebruiksgoed, hoofdzakelijk borden, zelf- en pispotten en een aantal komforen en kannen uit roodbakkende klei (lokaal/regionale productie, Weser- en Werragebied, de Nederrijn regio), van Hollandse majolica en faience en van steengoed uit Westerwald en Frechen. Van de 150 rookpijpen uit pijpaaarde (afb. 27) zijn 19 exemplaren te dateren in de 17de eeuw, het leeuwendeel (117 exemplaren) in de 18de eeuw en 14 exemplaren in de 19de en vroege 20ste eeuw.

28 De flessen zijn vooral bestemd geweest voor bier, wijn en (fris)drank

29 De grootste groep drinkglazen wordt gevormd door bierpullen. Daarnaast bevat het complex 119 cocktailstampers

In totaal zijn 249 objecten van glas geborgen uit de bagger. Naast een kleine 17de-eeuwse roemer (afb. 58) en een aantal fragmenten van 18de-eeuwse wijnflessen zijn het voornamelijk moderne drinkglazen, daterend na 1950 (73 exemplaren), waaronder opvallend veel grote bierpullen en bier-, wijn- en (fris)drankflessen (112 exemplaren). Ook zijn er asbakken en schalen van persglas. De grote hoeveelheid bierglazen en plastic cocktailprikkers hangt samen met de aanwezigheid van een horecaterras op de steiger. Dit verklaart ook de grote hoeveelheid horecaserviesgoed, asbakken, bestek en koffielepels en peper- en zoutvaatjes (afb. 30)

30 Horeca serviesgoed en bestek, theeglazen en asbakken, vanaf het terras op de steiger in het water beland

31 Frietvorkjes en ijslepeltjes zijn als zwerfvuil in het water terecht gekomen.

De 262 frietvorkjes (20 verschillende modellen) en 234 ijslepeltjes (26 verschillende modellen) representeren het moderne zwerfvuil dat de fastfood industrie dagelijks oplevert in het straatbeeld van moderne steden (afb. 31 en 58). Op basis van de merknamen op de diverse ijslepeltjes zijn deze te dateren vanaf de jaren 1950 (VAMI) en 1960 (Caraco en Ola). Ook plastic verpakkingen van voedingsmiddelen zijn als zwerfvuil in het water terecht gekomen (afb. 32).

32 Plastic verpakkingen van voedingsmiddelen en drinkbekers vormen een groot aandeel in het moderne (zwerf) afval

33 Objecten die getuigen van het (hard)drugsgebruik in de Amsterdamse binnenstad

De consumptie van drugs vindt de laatste decennia steeds vaker plaats in de openbare ruimte van de Amsterdamse binnenstad. Veel objecten zijn dan ook hieraan gereleerd: hashpijpen van glas, aardewerk, hout en metaal, injectienaalden en beroete lepels gebruikt bij de inname van harddrugs, verpakkingen van kant en klare joints en zogenaamde weedgrinders (afb. 33).

34 Oesterkleppen, wulken, mosselen, kokkels en alikruiken

Een deel van de ecofacten, namelijk de schelpen die van nature in zoutwater voorkomen (oesters, wulken, mosselen, alikruiken en kokkels), zijn als consumptie-afval in het (brak/zoete) water van het Damrak weggegooid. (afb. 34).

3.2.7 Wetenschap & technologie

Van alle vondsten behoren 4,6 stuks (0,9%) tot deze categorie. De meeste vondsten hebben betrekking op het meten van tijd (afb. 35) en gewicht, of anderszins waarnemen zoals een oculair (afb. 36). Tevens werden enkele glazen (reageer)buizen (afb. 37) aangetroffen.

35 Diverse polshorloges en een zakhorloge

36 Een platine van een uurwerk, een oculair, meetlatten en een unster

37 Glazen buizen met het opschrift 'Jena Glas Schottungen Mainz'. De zes kleine buizen zijn 9 x 2,4 cm en de hoge buizen zijn 13,5 x 2 cm en 14,5 x 5,6 cm.

3.2.8 Wapens & bewapening

Van alle vondsten behoren 29 stuks (0,6%) tot deze categorie. Naast een kalkstenen kogel, een aantal scherpe patronen van een klein kaliber, hulzen van hagelpatronen en een boksebeugel zijn er ook een groot aantal knip- en zakmessen (afb. 39 en 40) die waarschijnlijk als (verboden)wapens bij een politiecontrole snel in het water zijn gedumpt. Bijzondere vondsten in deze categorie zijn drie omgebouwde gaspistolen waarbij van twee exemplaren de pistoolgreep was omwikkeld met plakband (afb. 38) om vingerafdrukken te voorkomen en een inschuifbare ijzeren ploertendoder (afb. 41) die zeer waarschijnlijk dateert uit de bezettingstijd en bij de Duitse Sicherheitspolizei en Sicherheitsdienst (SD) in gebruik is geweest.²¹

38 Drie omgebouwde gaspistolen (DA8-7-251, DA8-8-258 en DA8-8-259), drie stuks scherpe munitie (2 x 7,62 mm en 1 x 9 mm) en een patroonhuls

39 Een aantal van de gevonden zak-, werp-, vlinder- en knipmessen

²¹ De gaspistolen en scherpe munitie zijn na documentatie afgegeven bij het politiebureau Basisteam Nieuw West, Amsterdam. Zie voor de ploertendoder: nationaal militair museum, www.nmm.nl.

40 Patroonhulzen, hagelpatronen van het merk Winchester (model Super Speed 5-5 en 6-6) en kalkstenen kogel (ø 4,8 cm)

41 Een ijzeren ploertender (DA8-8-29), dergelijke slagwapens waren in gebruik bij de Duitse Sicherheitspolizei en Sicherheitsdienst (SD)

3.2.9 Communicatie & overdracht

Met 334 vondsten (6,7%) is deze categorie de op een na grootste vondstgroep. De vondsten zijn zeer divers. Vanwege de jonge einddatering van het complex – 2017 – ontbreken mobiele telefoons, waaronder enkele van de nieuwste modellen, niet (afb. 42). Daarnaast zijn er schrijfwaren (afb. 43), geluidsdragers als cassettebandjes, LP's en CD's (afb. 44), beeld- en tekstdragers als borden (afb. 6, 58), stickers, allerlei soorten labels (afb. 45), plasticassen en – verpakkingen met (reclame)opschriften (afb. 46) en rolfilm (afb. 47). De vele stukken rolfilm hebben geen negatiefbeeld en zijn uit het filmrolletje getrokken en daarbij belicht geraakt. Mogelijk dat mensen ondanks het uitdrukkelijke verzoek geen foto's te maken in het Red Light District dit toch gedaan hebben, waarna de films uit de camera's zijn getrokken door aanwezige penoze.²² Dat deze bezoekers van de buurten rond het Damrak op een andere manier gerold werden blijkt wel uit de verzameling internationale bankpasjes, identiteitsbewijzen en lidmaatschapskaarten die in het water van het Damrak was beland (afb.48).

42 Mobile telefoons

²² M. Koopmans, medewerker van Waternet, vertelde dat in alle grachten in de Rosse buurt opvallend veel rolfilm in het water wordt aangetroffen.

43 Pennen, inkflesjes (met sponsje) en doosje van een pennenset

44 Drie generaties geluidsdragers: langspeelplaten, cassettebandjes en CD's

45 Tekstdragers als borden, stickers en labels

46 Plastic tassen en verpakkingen als communicatiemiddel

47 Enkele van de vele stukken rolfilm en spoeltjes uit de bagger

48 In het water van het Damrak was een internationale verzameling van bankpasjes, identiteitsbewijzen en lidmaatschapskaarten beland

49 Politiepassen (zogenaamde sesampassen) van de nationale politie en een pet-embleem van de gemeentepolitie

Hele specifieke identiteitskaarten zijn de politiepassen die bij de steiger verloren zijn geraakt (afb. 49). Deze zogenaamde 'sesampassen' dienen voor de toegang tot het politiebureau. Het pet-embleem met het logo van de gemeentepolitie (DA8-7-236) is tussen 1948 en 1994 in gebruik geweest. Het logo bestond uit een wetboek met zwaard en het opschrift "Vigilant ut Quiescant" (Hij waakt opdat zij rusten). De Rijkspolitie had in die periode het logo met een granaat met vlammen. Bij de samenvoeging van beide organisaties in 1994 werd het huidige logo van een wetboek met vlam en het motto "Waakzaam en Dienstbaar" ingevoerd.

Bij het zeven van de bagger uit sessie 1 (vondsten DA8-4) is een dichtgeknoopte plastic zak met inhoud als een aparte gesloten context beschouwd (DA8-5). De witte plastic zak (DA8-5-1) bevatte 51 pasjes en legitimatiebewijzen (DA8-5-2), twee sleutelbossen met in totaal 11 sleutels (DA8-5-3) en een baksteenfragment (afb. 50). Deze laatste diende als verzwaaring om de zak met inhoud te laten zinken. Na inventarisatie bleek dat de pasjes hebben toebehoord aan minimaal 6 individuen van 19 en 20 jaar oud die afkomstig zijn uit Hengelo en Borne in Twente. Het betreft studenten aan het ROC Oost-Nederland (Hengelo) die in het bezit zijn van een cateringkaart voor het ROC en een OV-studentenkaart voor het jaar 2000. Daarnaast bevatte de zak bankpasjes en allerlei toegangspasjes en lidmaatschaps- en klantenkaarten. Onder andere voor discotheek Empire New York in Hengelo, de bibliotheek in Hengelo, videotheken in Hengelo en Borne, een snookercentrum in Hengelo, een sportwinkel en een parfumerie. Enkele studenten waren in het bezit van een clubkaart van Feyenoord. Het ziet er naar uit dat deze vriendenclub tijdens een verblijf in Amsterdam uit een auto of hotelkamer zijn bestolen van hun portemonnees, waarna de onbruikbare pasjes verzwaard met een steen in het Damrak zijn gegooid.

3.2.11 Persoonlijke artefacten & kleding

Van alle vondsten behoren 179 stuks (3,6%) tot deze categorie. Naast kledingstukken (afb. 52) als onderbroeken en sokken gaat het ook om schoeisel en accessoires als een shawl, een hoed, handschoenen, zonnebrillen (afb. 53) en allerlei toiletartikelen (afb. 54). De lege portemonnees zijn (afb. 55) waarschijnlijk het resultaat van zakkenrollerij. Een geheel eigen groep in de categorie persoonlijke artefacten zijn de dildo's, vibrators en andere seksartikelen als condooms en flesjes met stimulantia (poppers), die om welke reden dan ook eveneens in het water zijn beland (afb. 55).

52 Kledingstukken, schoeisel en accessoires

53 Zonnebrillen en gekleurde lenzen voor zonnebrillen

54 Toiletgerei

55 Lege portemonnees, resultaat van zakkenrollerij en een volle toilettaas

56 Ook deze vondsten worden gerekend tot persoonlijke artefacten

4 Synthese en conclusies

In 2018 heeft Monumenten en Archeologie de baggerwerkzaamheden begeleid die door Waternet in opdracht van het Ingenieursbureau Amsterdam werden uitgevoerd ter hoogte van de voormalige 'Politiesteiger' in het Damrak. Voor de grachtbodem gold een hoge verwachting, gebaseerd op voorgaande onderzoeken in Amsterdam die hebben aangetoond dat op plaatsen waar mensen aan het water samenkomen, zoals bruggen en steigers, relatief veel spullen per ongeluk of expres in het water terecht komen. Eenmaal afgezonken naar de bodem blijven deze spullen in de bagger goed bewaard.

Het baggeren leverde ca. 900 m³ baggerspecie op die door NV Afvalzorg te Nauerna is uitgezeefd en daarbij door Archeologen van MenA is nagelopen op vondsten. In totaal werden drie partijen van 300 m³ op deze wijze verwerkt. De waterbodem van de zuidoosthoek van het Damrak leverde een omvangrijk en zeer divers vondstcomplex op met zelfs een aantal vondsten die niet eerder in een Amsterdamse archeologische context zijn gedaan.

4.1.1 Datering

De oudste vondsten dateren uit de 14de eeuw (ca. 1325-1350) terwijl de jongste vondsten zeer recent zijn (2000-2017). Veel vondsten zijn afkomstig uit de periode 1900-2017 met een duidelijke piek na ca. 1975 en relatief veel uit de periode 1350-1550. De tussenliggende periode is veel minder vertegenwoordigd in het vondstcomplex. Deze verdeling is waarschijnlijk het gevolg van baggerwerkzaamheden in het verleden waarbij de toen aanwezige toplaag met het daarin aanwezige verzonken materiaal is verwijderd. Zo zal voorafgaand aan de vernieuwing van de steiger in 1976 eerst zijn gebaggerd.²³ Ook in een eerder stadium zal er in het Damrak, dat tot 1841 een belangrijke verbinding was tussen het IJ en de Dam, omwille van de scheepvaart, en om de doorstroming en daarmee verversing van het water te optimaliseren (regelmatig) zijn gebaggerd.²⁴

Hoewel zoveel mogelijk laagsgewijs is gebaggerd, bleek dat de verdeling in de ouderdom van de vondsten per niveau min of meer gelijk was. Een belangrijke gebeurtenis die de aanwezige stratigrafie van de bodemlagen zal hebben verstoord is het verwijderen van de steiger zelf geweest. Na de sloop hiervan werden binnen het plangebied 60 zware palen getrokken. Hiermee zijn dieperliggende bodemlagen, en daarin verscholen vondsten, omhoog gekomen. Vervolgens heeft het baggeren daarna een extra verstoring effect gehad op de gelaagdheid van de waterbodem en de onderlinge samenhang van de daarin aanwezige vondsten. Deze verstoring wordt onder meer geïllustreerd door het feit dat bij de verwerking van de vondsten een aantal

²³ Tot voor kort werden baggerwerkzaamheden niet bijgehouden in een werkarchief. Er werd ad hoc gebaggerd als er overlast van een te lage waterstand werd ervaren. Dat er in 1976 is gebaggerd is evenwel zeer aannemelijk. Mogelijk is dit ook het geval geweest bij de steigervernieuwing die na 1909 heeft plaats gevonden na het afbreken van de 19de-eeuwse Kampersteiger. Mededeling M. Koopmans Waternet januari 2018.

²⁴ In het Noord.Zuidlijn-onderzoek werden ook aan de noordzijde van het Damrak accenten in de periodisering geconstateerd. Hier wordt de verklaring gezocht in de verbouwing van de (deels houten) Nieuwe brug naar een stenen dubbele sluis in 1681 en onderhouds(bagger)werkzaamheden rond de sluis. Gawronski, Kranendonk en Maas 2007, 40-41.

duidelijk herkenbare objecten kon worden samengesteld uit scherven afkomstig uit verschillende baggerniveaus (afb. 58).

57 Een aantal scherven uit twee baggerniveaus (DA8-7 en DA8-8) vormen samen een kom

4.1.2 Samenstelling

Ondanks recente verstoringen van de waterbodem heeft de zachte, zuurstofarme slibbodem van het Damrak bijgedragen aan de goede conservering van het materiaal (afb. 58). In alle drie de baggerpartijen zijn keramiek en kunststof met gemiddeld 38 % en 33% de meest voorkomende materiaalgroepen en vormt metaal met gemiddeld 10% een goede derde. De overige ca. 20% wordt gevormd door glas-, ecologische-, leer-, hout- en textielvondsten en bouwmetaal (afb. 13). De opvallend grote hoeveelheid kunststof wordt enerzijds verklaard door de looptijd van het vondstcomplex tot 2017 en anderzijds door het (tijdelijke) drijfvermogen van het materiaal zelf. Door het vele gemanoeuvreren van rondvaartboten werden de afgelopen jaren de lichte (plastic) voorwerpen opgestuwd naar de zuidoosthoek van het Damrak. Tot voor kort konden deze in de relatieve luwte tussen de palen van de steiger afzinken.

58 Ook kwetsbare objecten zoals deze 7,2 cm hoge roemer (DA8-7-128) kwamen ongevend uit de bagger van het Damrak

Naast overeenkomsten in datering en materiaalsoort zijn de vondstgroepen uit de drie afzonderlijke partijen bagger ook in aard en gevarieerdheid vergelijkbaar. Voor de inventarisatie en registratie van de vondsten is gebruik gemaakt van het catalogussysteem dat is opgesteld ten behoeve van het archeologisch onderzoek Noord/Zuidlijn, waarbij de herleidbare vondsten zijn ingedeeld volgens de functionele kenmerken van een stad. Het merendeel van de vondsten uit het plangebied politiesteiger kon worden ingedeeld in de categorie voedselbereiding & consumptie, dat met een gemiddelde van ca. 70% de grootste categorie vormde, gevolgd door vondsten met betrekking tot communicatie en overdracht met 7%.

59 Deze vondsten (DA8-7-230 en DA8-4-158) vallen binnen de hoofdcategorie communicatie & overdracht (groep 8)

4.1.3 Conclusie

Ondanks dat de verwijderde bagger redelijk geroerd bleek en daarom een duidelijke stratigrafie in de verschillende partijen bagger ontbrak, heeft de archeologische begeleiding van het baggerproject Damrak Politiesteiger een veelheid aan vondsten opgeleverd die een duidelijke afspiegeling vormen van de diverse en rijke geschiedenis in dit deel van de historische binnenstad. De oudere vondsten (vanaf ca. 1350) hebben voornamelijk betrekking op de consumptie en het bereiden van eten en kunnen worden beschouwd als huishoudelijk afval. In de historische binnenstad vormde het Damrak een centraal gelegen stortplaats voor de bewoners uit de omliggende straten. Het plangebied lag weliswaar midden in de waterweg, maar vanaf de Oude Brug konden de veertiende-eeuwse bewoners hun afval op deze plek dumpen. Dat afval uit de oudste nederzettingfase (1200-1350) ontbreekt kan worden verklaard doordat de Oude brug (1365) in die periode nog niet gebouwd was, en afval direct vanaf de oever van het Damrak in het water werd gedumpt waar het later werd afgedekt door opeenvolgende landwinningen.

Tegenwoordig wordt er weinig meer gewoond rond het Damrak. Gaandeweg hebben de bezoekers de ruimte overgenomen. De moderne vondsten bestaan uit verpakkingen van fastfood en frietvorkjes en ijslepeltjes in allerlei vormen en kleuren (afb. 60) dat als zwerfvuil in het water is geraakt, uit fietsen, fietsloten en fietsleutels die al dan niet moedwillig in het water zijn terechtgekomen en uit zonnebrillen die mogelijk zijn verloren door passagiers van de rondvaartboten. Vanaf 1975 heeft de recent verwijderde steiger gefunctioneerd als toegang voor een politiebureau en daarna als horecaterras van coffeeshop The Grasshopper. Deze activiteiten

op de steiger 'kleuren' de moderne vondsten uit de waterbodem rond de steiger met politiepasjes die dienders zijn verloren, met gaspistolen, knipmessen en een boksbeugel die bij politiecontroles of een arrestatie snel in het water zijn gegooid, portemonnees zonder geld maar nog wel met internationale creditcards, videotheekpassen en rijbewijzen waar de zakkenroller makkelijk en snel vanaf moest, bierpullen en horecaservies, menukaarten, aanstekers en cocktailstampers met het logo van The Grasshopper, hashpijpjes en weedgrinders; het is slechts een kleine greep uit het totaal van voorwerpen die zijn verbonden met de voor de buurt kenmerkende achtergrond van grootstedelijk winkel- en horecavermaak, internationaal (softdrugs) toerisme, erotiek en (kleine) criminaliteit.

60 Het vondstcomplex DA8-8 bevatte 26 modellen ijslepeltjes en 20 modellen frietvorkjes in diverse kleuren

5 Literatuur

Breen, J.C., 'Topographische geschiedenis van den Dam te Amsterdam', *Jaarboek Amstelodamum* 7 (1909), 99-196.

Gawronski, J. en P. Kranendonk, *Spul. Catalogus archeologische vondsten Noord/Zuidlijn Amsterdam*, Amsterdam 2018.

Gawronski, J., P. Kranendonk & J. Maas, 'Chaos of geschiedenis. Archeologie van de Amstel', in: V. van Rossem, G. van Tussenbroek en J. Veerkamp (red), *Amsterdam Monumenten & Archeologie Jaarboek 7*, Amsterdam 2008, 24-41.

Jayasena, R., *Graaf- en modderwerk. Een archeologische stadsgeschiedenis van Amsterdam*. Utrecht 2020.

Rosenberg, P., *Cultuurhistorische verkenning Open Damrak*, Bureau Monumenten & Archeologie, Amsterdam 2013.

Theo Bakker, *Beurtvaarders, trekschuiten en overzetveren en hun wisselende aanlegplaatsen in Amsterdam 2011*, theobakkernet

Bijlage 1 Vondsten

objectnr	categorie	N	object	materiaal	datering
DA8-1-1	5	1	kan	keramiek: steengoed	1750-1850
DA8-1-2	5	1	fles	keramiek: steengoed	1875-1925
DA8-1-3	1	1	electrakabel	kunststof	1975-2017
DA8-2-1	5	1	kan	keramiek: steengoed	1750-1850
DA8-2-2	5	1	fles	keramiek: steengoed	1800-1900
DA8-3-1	2	1	kandelaar	metaal	1975-2017
DA8-3-2	10	1	dildo	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-3-3	8	4	rolfilm	kunststof	1950-2000
DA8-3-5	1	1	paal	metaal	1975-2017
DA8-3-6	3	1	anker	natuursteen	1400-1900
DA8-6-1	3	1	anker	metaal: ijzer	1500-1600

Vondsten zeefsessie 1 (DA8-4 / DA8-5)

DA8-4-1	5	1	dobbelier	metaal: tin	1550-1650
DA8-4-2	5	1	beker	metaal: koperlegering	1700-1800
DA8-4-3	2	1	slot	metaal: ijzer	1900-1950
DA8-4-4	1	3	spijker	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-4-5	5	1	mes	metaal: ijzer	1450-1550
DA8-4-6	5	1	mes	metaal: ijzer	1450-1550
DA8-4-7	5	1	mes	metaal: ijzer	1500-1600
DA8-4-8	5	1	mes	metaal: ijzer	1450-1600
DA8-4-9	5	1	mes	metaal: ijzer	1450-1550
DA8-4-10	10	1	schoenplaatje	metaal: ijzer	1800-1950
DA8-4-11	6	1	unster	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-4-12	3	1	bootshaak	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-4-13	1	1	kadepen	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-4-14	1	1	deurheng	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-4-15	2	1	sleutel, sleutelbos	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-4-16	2	9	sleutel, sleutelbos	metaal: ijzer	1950-2017
DA8-4-17	2	4	sleutel, sleutelbos	metaal: ijzer	1950-2017
DA8-4-18	1	1	haak	metaal: ijzer	1600-1800
DA8-4-19	4	1	houtbeitel	metaal: ijzer	1800-1950
DA8-4-20	2	1	hangslot	metaal: ijzer	1500-1700
DA8-4-21	1	1	trekring	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-4-22	1	1	pen	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-4-23	1	1	borgpen	metaal: ijzer	1900-2017
DA8-4-24	3	1	fietsbel	metaal: ijzer	1950-2017
DA8-4-25	7	1	boksbeugel	metaal: koperlegering	1950-2017
DA8-4-26	3	1	slot	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-4-27	3	1	slot	metaal: blik	1950-1975
DA8-4-28	3	1	scheepssintel	metaal: ijzer	1400-1500
DA8-4-29	4	1	mes	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-4-30	4	1	ketel	metaal: ijzer	voor 1600

DA8-4-31	4	1	hamer	metaal: ijzer	1950-2017
DA8-4-32	4	1	dop	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-4-33	4	1	troffel	metaal: RVS	1975-2017
DA8-4-34	3	1	slot	metaal	1975-2015
DA8-4-35	7	1	mes	metaal	1950-2017
DA8-4-36	7	1	mes	metaal	1900-1975
DA8-4-37	5	1	mes	hout: Betula (berk)	1975-2017
DA8-4-38	4	1	meetlat	hout: indet	1900-2017
DA8-4-39	1	1	spijker	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-4-40	4	2	wig	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-4-41		1	ketting	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-4-42	4	1	priem	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-4-43	4	1	schroevendraaier	metaal: RVS	1975-2017
DA8-4-44	4	1	schroevendraaier	metaal	1950-2017
DA8-4-45	4	1	tang	metaal	1975-2017
DA8-4-46	4	1	plamuurmes	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-4-47	5	1	kop	metaal: emaille	1850-1950
DA8-4-48	1	1	schroefoog	metaal	1950-2017
DA8-4-49	4	1	schroevendraaier	metaal: RVS	1975-2017
DA8-4-50	4	1	priem	metaal: ijzer	1950-1975
DA8-4-51	4	1	schaar	metaal: ijzer	1950-2017
DA8-4-52	4	1	schaar	metaal: ijzer	1950-2017
DA8-4-53	4	1	schaar	metaal: ijzer	1800-1950
DA8-4-54	4	1	schaar	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-4-55	5	80	bot	eco: bot	
DA8-4-56	0	76	schelp	eco: schelpen	
DA8-4-57	5	73	vork, frietvork	kunststof	1975-2017
DA8-4-58	5	42	lepel	kunststof	1950-2017
DA8-4-59	5	64	lepel, ijslepel	kunststof	1950-2017
DA8-4-60	5	24	cocktailstamper	kunststof	1975-2017
DA8-4-61	5	33	vork	kunststof	1975-2017
DA8-4-62	5	15	lepel, ijslepel	kunststof	1950-1962
DA8-4-63	5	17	bestek	metaal: alpacca	1975-2017
DA8-4-64	5	10	mes, keukenmes	metaal	1975-2017
DA8-4-65	5	16	drinkglas	glas: kleurloos	1975-2017
DA8-4-66	5	5	asbak	glas	1975-2017
DA8-4-67	5	2	zoutvat	glas	1975-2017
DA8-4-68	5	57	kop	keramiek	1900-2017
DA8-4-69	5	31	bord	keramiek	1900-2017
DA8-4-70	5	4	botervloot	keramiek	1900-1950
DA8-4-71	5	1	asbak	keramiek	1900-1950
DA8-4-72	5	7	kom	keramiek	1900-2017
DA8-4-73	5	10	theepot	keramiek	1900-2017
DA8-4-74	5	9	schaal	keramiek	1900-2017
DA8-4-75	5	2	suikerpot	keramiek	1900-1950
DA8-4-76	5	34	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	1650-1900
DA8-4-77	5	1	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	1700-1750
DA8-4-78	5	1	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	1900-1925
DA8-4-79	5	3	stop	keramiek: steengoed	1700-1900
DA8-4-80	5	9	vaatwerk	keramiek	1600-1800
DA8-4-81	5	3	kan	keramiek: witbakkend	1500-1600
DA8-4-82	5	10	fles	keramiek: steengoed	1800-1900
DA8-4-83	5	14	kan	keramiek: steengoed	1800-1550

DA8-4-84	2	13	pispot	keramiek: roodbakkend	1700-1800
DA8-4-85	2	3	vuurklok	keramiek: roodbakkend	1350-1450
DA8-4-86	5	6	komfoor	keramiek: roodbakkend	1700-1900
DA8-4-87	2	5	pispot	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-4-88	5	7	kan	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-4-89	5	15	bakpan	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-4-90	5	5	kan	keramiek: grijsbakkend	1300-1450
DA8-4-91	5	1	pot	keramiek: roodbakkend	1700-1800
DA8-4-92	5	9	pot	keramiek: roodbakkend	1700-1900
DA8-4-93	5	42	vaatwerk	keramiek: roodbakkend	1400-1600
DA8-4-94	5	36	vaatwerk	keramiek	1600-1900
DA8-4-95	5	168	grape	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-4-96	5	3	kan	keramiek: steengoed	1400-1500
DA8-4-97	5	73	kan	keramiek: steengoed	1300-1450
DA8-4-98	5	3	drinkschaal	keramiek: steengoed	1300-1450
DA8-4-99	5	22	fles	glas	1975-2017
DA8-4-100	5	3	fles	glas: groen	1700-1800
DA8-4-101	5	7	beker	kunststof	1975-2017
DA8-4-102	5	5	pot	kunststof	1975-2017
DA8-4-103	5	1	fles	kunststof	1975-2017
DA8-4-104	5	3	schaal	kunststof	1975-2017
DA8-4-105	5	9	vaatwerk	kunststof	1975-2017
DA8-4-106	5	5	schaal	glas	1925-1950
DA8-4-107	2	10	bloempot	keramiek: roodbakkend, ongeglazuurd	1900-2017
DA8-4-108	2	1	beeld (profaan)	keramiek: pijpjarde	1650-1750
DA8-4-109	2	2	eierkool	delfstof: steenkool	1900-2000
DA8-4-110	2	1	wasknijper	hout	1950-2017
DA8-4-111	2	1	zeef	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-112	2	1	veegblik	kunststof	1975-2017
DA8-4-113	2	1	beker, maatbeker	kunststof	1975-2017
DA8-4-114	2	1	houder, plakband	kunststof	1975-2017
DA8-4-115	4	1	touw	eco: hennep	1400-1975
DA8-4-116	4	10	afstandhouder	kunststof	1975-2017
DA8-4-117	4	1	vislood	metaal: lood	1900-2017
DA8-4-118	5	1	hashpijp	hout	1975-2017
DA8-4-119	5	1	hashpijp	glas	1975-2017
DA8-4-120	5	6	hashpijp	metaal	1975-2017
DA8-4-121	5	1	weedgrinder	kunststof	1975-2017
DA8-4-122	5	5	verpakking	kunststof	1975-2017
DA8-4-123	10	8	schoen	leer	1900-1975
DA8-4-124	10	1	hoed	textiel	1900-1950
DA8-4-125	10	3	portemonnee	leer	1975-2017
DA8-4-126	4	6	aansteker	kunststof	1975-2017
DA8-4-127	10	5	bril, zonnebril	kunststof	1975-2017
DA8-4-128	2	3	lamp, zaklamp	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-129	10	1	beugel	kunststof	1975-2000
DA8-4-130	10	2	kam	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-131	10	3	mes, scheermes	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-132	10	1	speen	kunststof	1975-2017
DA8-4-133	10	1	spiegel	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-134	10	2	tandenborstel	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-135	10	1	krulspeld	kunststof: plastic	1975-2017

DA8-4-136	10	5	knoop	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-137	7	1	kogel, kanonskogel	natuursteen	1400-1600
DA8-4-138	3	1	zweep	leer	1975-2017
DA8-4-139	5	4	fles	glas: bruin	1975-2017
DA8-4-140	10	1	dildo	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-141	8	1	sticker	kunststof	1975-2017
DA8-4-142	9	1	huis (miniatuur)	metaal: tin	1700-1900
DA8-4-143	7	4	patroonhuls	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-144	10	6	mes, zakmes	metaal	1975-2017
DA8-4-145	5	4	deksel	keramiek	1900-2017
DA8-4-146	3	4	fietsachterlicht	kunststof	1975-2017
DA8-4-147	3	3	lamp, koplamp	kunststof	1975-2017
DA8-4-148	3	1	lamp, koplamp	metaal	1950-2000
DA8-4-149	3	1	fietszadel	kunststof	1975-2017
DA8-4-150	3	1	dop, tankdop	kunststof	1950-1975
DA8-4-151	3	1	touw	eco: hennep	1400-1975
DA8-4-152	9	13	speelgoed, divers	kunststof: plastic	1950-2017
DA8-4-153	9	2	speelkaart	kunststof	1950-2017
DA8-4-154	9	1	werpkoot	eco: been	1600-1700
DA8-4-155	9	1	badmintonracket	kunststof: plastic	1950-2017
DA8-4-156	9	2	bal	kunststof	1975-2017
DA8-4-157	5	8	flessluiting	metaal: aluminium	1950-1990
DA8-4-158	8	1	tekstbord	metaal	1900-1975
DA8-4-159	8	5	verpakking	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-4-160	8	5	rolfilm	kunststof	1950-2000
DA8-4-161	8	6	cassttebandje	kunststof	1970-2017
DA8-4-162	8	1	houder, cassettebandjes	kunststof	1970-2000
DA8-4-163	8	1	inktfles	glas	1900-1975
DA8-4-164	8	4	balpen	kunststof	1950-2017
DA8-4-165	8	1	pennendoos	kunststof	1950-2017
DA8-4-166	8	1	dop	kunststof	1950-1975
DA8-4-167	8	1	spons	kunststof	1900-1975
DA8-4-168	8	15	sticker	kunststof	1975-2017
DA8-4-169	3	1	rijwielplaatje	metaal	1934-1935
DA8-4-170	8	1	geheugenstick	kunststof	2000-2017
DA8-4-171	8	5	boekomslog	kunststof	1975-2000
DA8-4-172	8	3	houder, menukaart	kunststof	1975-2000
DA8-4-173	5	1	sigarenpijp	kunststof: plastic	1950-1975
DA8-4-174	8	2	DVD	kunststof: plastic	2000-2017
DA8-4-175	8	2	mobieltje	kunststof	1995-2017
DA8-4-176	8	3	identiteitskaart	kunststof	1975-2017
DA8-4-177	8	27	identiteitskaart	kunststof	1975-2017
DA8-4-178	1	1	wandtegel	bouwceramiek	1600-1700
DA8-4-179	1	4	daktegel	bouwceramiek	1400-1600
DA8-4-180	1	1	dakpan	bouwceramiek	1900-2017
DA8-4-181	1	2	daklei	bouwceramiek	1400-1600
DA8-4-182	4	6	afstandhouder	bouwceramiek	1975-2017
DA8-4-183	1	4	schakelmateriaal	kunststof	1975-2017
DA8-4-184	1	1	electrakabel	kunststof	1975-2017
DA8-4-185	1	4	zekering	keramiek: porselein	1950-2017
DA8-4-186	1	1	stekker (electra)	kunststof	1975-2017
DA8-4-187	2	3	isolator	keramiek: porselein	1925-2017
DA8-4-188	2	1	regulator lamp	metaal	1850-1950

DA8-4-189	2	1	sleutel	metaal	1950-2017
DA8-4-190	1	2	moer	metaal	1900-2017
DA8-4-191	5	1	fles	glas: bruin	1969
DA8-4-192	5	1	fles	glas	1960-1975
DA8-4-193	4	1	verpakking	kunststof	1975-2017
DA8-4-194	4	1	moersleutel	kunststof	1875-2017
DA8-4-195	4	1	houder, boorbit	kunststof	1975-2017
DA8-4-196	4	1	schaar	metaal	1975-2017
DA8-4-197	6	4	fles	glas	1900-1975
DA8-4-198	6	3	verpakking	kunststof: plastic	1950-2017
DA8-4-199	5	6	injectienaald	kunststof	1950-2017
DA8-4-200	6	1	kraan	glas	1900-2017
DA8-4-201	5	1	suikerpot	metaal	1975-2017
DA8-4-202	8	5	penning	kunststof	1975-12000
DA8-4-203	5	1	drinkglas, bierglas	glas: kleurloos	1950-2017
DA8-4-204	5	1	drinkglas, bierglas	glas: kleurloos	1950-2017
DA8-4-205	5	1	drinkglas	glas: kleurloos	1950-2017
DA8-4-206	1	40	spijker	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-4-207	4	3	schaar	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-5-1	3	2	tas	kunststof: plastic	1995-2017
DA8-5-2	8	51	bankpas	kunststof: plastic	1995-2017
DA8-5-3	3	11	sleutel	metaal	1995-2017

Vondsten zeeffsessie 2 (DA8-7)

DA8-7-2	9	1	tol	hout: Fagus (beuk)	1700-1950
DA8-7-3	5	1	eetstok	hout: exoot	1975-2017
DA8-7-4	2	1	muizenval	hout: Fagus (beuk)	1975-2017
DA8-7-5	5	3	stop	hout: Fraxinus (es)	1600-1900
DA8-7-6	10	1	kam	hout: Buxus	1600-1750
DA8-7-7	10	1	knoop	leer	1950-2017
DA8-7-8	4	1	meetlat	hout: Fraxinus (es)	1950-2017
DA8-7-9	4	1	meetlat	hout: Fraxinus (es)	1950-2017
DA8-7-10	10	1	knoop	eco: been	1800-2017
DA8-7-11	10	1	ring	eco: been	1900-1975
DA8-7-12	5	1	kurk	hout: kurk	1900-2017
DA8-7-13		3		hout: Fagus (beuk)	
DA8-7-14	5	2	stop	hout: Pinus (den/grenen)	1600-1900
DA8-7-15	9	1	speelschijf	kunststof	1975-2017
DA8-7-16	9	5	speelschijf	hout: Ulmus (iep)	1600-1900
DA8-7-17	2	1	meubel	hout: Fraxinus (es)	1600-1900
DA8-7-18		2		hout: Fagus (beuk)	
DA8-7-19	4	6	klos	hout: Betula (berk)	1900-1975
DA8-7-20	5	1	rookpijp	hout: Cornus sanquina (rode kornoelje)	1800-1950
DA8-7-21	10	1	knoop	hout: Fagus (beuk)	1800-1975
DA8-7-22		1	kraal	hout: Acer campestre (Spaanse aak)	1850-1950
DA8-7-23	3	1	wiel	hout: indet	1900-1975
DA8-7-24		1	steel	hout: Bambuseae (bamboe)	1700-1950
DA8-7-25		1	plank	hout: Fagus (beuk)	
DA8-7-26		1	lat	hout: Abies (zilverspar)	
DA8-7-27	2	1	muizenval	hout: Fagus (beuk)	1975-2017

DA8-7-28	5	2	stop	hout: Fagus (beuk)	1800-1900
DA8-7-29		1		hout: Alnus (els)	
DA8-7-30	5	1	stop	hout: Fraxinus (es)	1800-1950
DA8-7-31	9	1	fluit?	hout: Betula (berk)	1600-1900
DA8-7-32		1	bodem	hout: Abies (zilverspar)	
DA8-7-33	3	1	katrol	hout: Quercus (eik)	1600-1900
DA8-7-34	4	1	kwast	hout: Fagus (beuk)	1900-1975
DA8-7-35	4	1	kwast	hout: Fagus (beuk)	1975-2017
DA8-7-36		2	bak	hout:	
DA8-7-37	2	1	handveger	hout: Fagus (beuk)	1900-1975
DA8-7-38	2	1	schrobber	hout: Fagus (beuk)	1900-2017
DA8-7-39	2	1	handveger	hout: Fagus (beuk)	1900-1975
DA8-7-40	2	1	borstel	hout: Ulmus (iep)	1950-2017
DA8-7-41	2	1	borstel	hout: Fagus (beuk)	1900-1975
DA8-7-42	2	1	borstel	hout: Ulmus (iep)	1900-1975
DA8-7-43	2	1	borstel	hout: indet	1900-1975
DA8-7-44	2	1	meubel	hout: Quercus (eik)	1600-1900
DA8-7-45		1		hout: Quercus (eik)	
DA8-7-46	2	2	meubel	hout: Castanea (kastanje)	1600-1900
DA8-7-47		1		hout: Fraxinus (es)	
DA8-7-48	2	1	closetrol	hout: naaldhout	1950-2017
DA8-7-49	5	1	mes	hout: indet	1700-1900
DA8-7-50	4	1	heft	hout: Fagus (beuk)	1900-1950
DA8-7-51	4	1	heft	hout: Fagus (beuk)	1800-1950
DA8-7-52	4	1	heft	hout: Fagus (beuk)	1800-1900
DA8-7-53	2	1	afwasborstel	hout: Fagus (beuk)	1950-2017
DA8-7-54	4	1	heft	hout: Castanea (kastanje)	1700-1975
DA8-7-55		1	heft	hout: Betula (berk)	1800-1950
DA8-7-56	4	1	steel	hout: Fagus (beuk)	1975-2017
DA8-7-57		1	deksel	hout: Picea (fijnspar/vuren)	1600-1900
DA8-7-58		1		hout: indet	
DA8-7-59		1	touw	eco: touw	1400-1900
DA8-7-60	3	1	scheepssintel	metaal: ijzer	1400-1500
DA8-7-61	7	1	pijl	metaal: ijzer	1300-1500
DA8-7-62	3	1	bootshaak	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-7-63	3	1	bootshaak	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-7-64	5	1	kurkentrekker	metaal: koperlegering	1700-1725
DA8-7-65	5	1	mes	metaal: ijzer	1700-1800
DA8-7-66	5	1	rookpijp	hout: indet	1900-1975
DA8-7-67	5	1	rookpijp	hout: indet	1900-1975
DA8-7-68	5	1	rookpijp	hout: indet	1900-1950
DA8-7-69	5	1	rookpijp, hashpijp	hout: indet	1975-2017
DA8-7-70	2	1	beeldje	natuursteen	voor 1950
DA8-7-71	3	1	kabelslot	metaal	1975-2017
DA8-7-72	3	1	kabelslot	metaal	1975-2017
DA8-7-73	3	1	haak	metaal: ijzer	1900-1950
DA8-7-74	2	1	kandelaar	metaal	1975-2017
DA8-7-75	3	1	sleutel	metaal: koperlegering	1975-2017
DA8-7-76	3	1	sleutel	metaal	1975-2017
DA8-7-77	2	1	slot	metaal	1975-2017
DA8-7-78	4	1	beitel	metaal	1900-1975
DA8-7-79	1	1	bout	metaal	1950-1975
DA8-7-80	3	1	fietslamp	metaal	1950-1975

DA8-7-81	1	1	haak	metaal	1900-1975
DA8-7-82	2	1	sleutel	metaal	1975-2017
DA8-7-83	1	1	bout	metaal	voor 1950
DA8-7-84	3	1	slot	metaal	1975-2017
DA8-7-85	1	1	pen	metaal	voor 1950
DA8-7-86	1	1	pen	metaal	voor 1900
DA8-7-87	1	1	pen	metaal	1700-1900
DA8-7-88	2	1	bel	metaal	1900-1950
DA8-7-89	2	1	kist (miniatuur)	metaal	1950-1975
DA8-7-90	1	1	spie	metaal	voor 1900
DA8-7-91	10	1	nagelknipper	metaal	1975-2017
DA8-7-92	5	1	weedgrinder	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-93	4	1	schaar	metaal	1900-1975
DA8-7-94	4	1	bahco	metaal	1950-2017
DA8-7-95	4	1	steeksleutel	metaal	1950-1975
DA8-7-96		1	haak	metaal	voor 1950
DA8-7-97	4	1	schroevendraaier	metaal	1975-2017
DA8-7-98	4	1	schroevendraaier	metaal	1975-2017
DA8-7-99	4	1	schroevendraaier	metaal	1975-2017
DA8-7-100	3	1	bit	metaal	voor 1950
DA8-7-101		1	pen	metaal	voor 1975
DA8-7-102	2	1	sleutel	metaal	1975-2017
DA8-7-103	4	3	zaag	metaal	1975-2017
DA8-7-104	2	1	trapeuning	metaal: gietijzer	1900-1950
DA8-7-105	5	1	pan	metaal: emaille	1900-1975
DA8-7-106	4	1	lijmklem	metaal	1900-1950
DA8-7-107	8	1	microfoon	metaal	1975-2017
DA8-7-108	1	1	bout	metaal	voor 1950
DA8-7-109		1	knevel	metaal: koperlegering	1900-1975
DA8-7-110	3	2	ketting	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-7-111	4	1	boor	metaal	1975-2017
DA8-7-112	4	1	boor	metaal	1975-2017
DA8-7-113	4	1	schaar	metaal	1975-2017
DA8-7-114	5	1	fluitketel	metaal: koperlegering	voor 1950
DA8-7-115		1		metaal: tin	
DA8-7-116	2	1	toiletvlotter	metaal: koperlegering	1900-1950
DA8-7-117	8	1	pen	metaal	1975-2017
DA8-7-118	1	1	pen	metaal	voor 1950
DA8-7-119	4	1	maatstok	metaal: aluminium	1975-2017
DA8-7-120	4	1	mes	metaal	1975-2017
DA8-7-121	10	1	mes, zakmes	metaal	1975-2017
DA8-7-122		1		hout	
DA8-7-123	10	1	mes, zakmes	metaal	1950-1975
DA8-7-124	3	1	bougie	metaal	1950-1975
DA8-7-125	10	1	mes, zakmes	metaal	1975-2017
DA8-7-126	5	4	schaal	metaal: gietijzer	voor 1950
DA8-7-127	10	19	schoen	leer	1900-1975
DA8-7-128	5	1	roemer	glas: waldglas	1650-1675
DA8-7-129	0	28	schelp	eco: schelpen	
DA8-7-130	5	108	bot	eco: bot	
DA8-7-131	5	80	vork, frietvork	kunststof	1975-2017
DA8-7-132	5	31	lepel	kunststof	1975-2017
DA8-7-133	5	54	lepel, ijslepel	kunststof	1950-2017

DA8-7-134	5	30	cocktailstamper	kunststof	1975-2017
DA8-7-135	5	9	vork	kunststof	1975-2017
DA8-7-136	5	53	lepel, ijslepel	kunststof	1950-1962
DA8-7-137	5	22	bestek	metaal: alpacca	1975-2017
DA8-7-138	5	3	mes, keukenmes	metaal	1975-2017
DA8-7-139	5	3	asbak	metaal	1975-2017
DA8-7-140	5	29	drinkglas	glas: kleurloos	1975-2017
DA8-7-141	5	1	asbak	glas	1975-2017
DA8-7-142	5	4	schotel	glas: kleurloos	1975-2017
DA8-7-143	5	2	zoutvat	glas	1975-2017
DA8-7-144	5	38	bord	keramiek	1975-2017
DA8-7-145	5	2	deksel	keramiek	1900-2017
DA8-7-146	5	10	theepot	keramiek	1950-2017
DA8-7-147	5	4	kom	keramiek	1900-2017
DA8-7-148	5	30	kop	keramiek	1975-2017
DA8-7-149	5	48	rookpijp	keramiek: pijpen	1650-1900
DA8-7-150	5	5	kan	keramiek: steengoed	1350-1400
DA8-7-151	5	1	stop	keramiek: steengoed	1700-1900
DA8-7-152	5	19	vaatwerk	keramiek	1700-1800
DA8-7-153	5	17	fles	keramiek: steengoed	1800-1900
DA8-7-154	5	21	kan	keramiek: steengoed	1700-1900
DA8-7-155	2	23	pispot	keramiek: roodbakkend	1700-1800
DA8-7-156	4	1	pot	keramiek: roodbakkend	1700-1800
DA8-7-157	5	10	komfoor	keramiek: roodbakkend	1700-1900
DA8-7-158	5	3	vetvanger	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-7-159	5	6	kan	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-7-160	5	33	bakpan	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-7-161	5	17	kan	keramiek: grijsbakkend	1300-1450
DA8-7-162	5	19	pot	keramiek: roodbakkend	1600-1900
DA8-7-163	5	62	vaatwerk	keramiek: roodbakkend	1500-1600
DA8-7-164	5	51	vaatwerk	keramiek	1600-1900
DA8-7-165	5	160	grape	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-7-166	5	4	kan	keramiek: steengoed	1400-1500
DA8-7-167	5	56	kan	keramiek: steengoed	1300-1450
DA8-7-168	5	3	drinkschaal	keramiek: steengoed	1300-1450
DA8-7-169	5	21	fles	glas	1975-2017
DA8-7-170	5	4	pot	glas: kleurloos	1975-2017
DA8-7-171	10	1	doos	kunststof	1970-1980
DA8-7-172	5	2	fles	kunststof	1975-2017
DA8-7-173	5	14	pot	kunststof	1975-2017
DA8-7-174	5	14	beker	kunststof	1975-2017
DA8-7-175		2	bak	kunststof	1975-2017
DA8-7-176	5	2	doos	kunststof	1975-2017
DA8-7-177	5	7	schaal	glas	1925-1950
DA8-7-178	2	5	bloempot	keramiek: roodbakkend, ongeglazuurd	1900-2017
DA8-7-179	2	2	beeld (profaan)	keramiek: industrieel, porselein	1850-1900
DA8-7-180	2	3	pispot	keramiek: industrieel, porselein	1900-2017
DA8-7-181	2	1	kandelaar	metaal	1975-2017
DA8-7-182	2	3	houder, schuurspons	kunststof	1975-2017
DA8-7-183	2	1	kraanslang	kunststof	1975-2017

DA8-7-184	4	1	leefnet	kunststof	1975-2017
DA8-7-185	4	7	afstandhouder	kunststof	1975-2017
DA8-7-186	5	4	hashpijp	metaal	1975-2017
DA8-7-187	5	2	weedgrinder	kunststof	1975-2017
DA8-7-188	5	5	verpakking	kunststof	1975-2017
DA8-7-189	10	2	schoen	leer	1900-1975
DA8-7-190	10	7	portemonnee	leer	1975-2017
DA8-7-191	6	5	horloge	metaal	1975-2017
DA8-7-192	4	10	aansteker	kunststof	1975-2017
DA8-7-193	10	9	bril, zonnebril	kunststof	1975-2017
DA8-7-194	10	2	kam	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-195	10	1	mes, scheermes	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-196	10	1	doos	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-197	10	1	borstel	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-198	10	9	knoop	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-199	10	2	gesp	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-200	10	2	condoom	eco: rubber	1950-2017
DA8-7-201	10	2	dildo	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-202	5	4	fles	glas: bruin	1975-2017
DA8-7-203	9	1	schedel	eco: bot, hond	
DA8-7-204	7	4	patroonhuls	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-205	7	1	patroonhuls	metaal: koperlegering	1950-2017
DA8-7-206	7	1	patroonhuls	metaal: koperlegering	1950-2017
DA8-7-207	3	1	stootwil	eco: hennep	1900-2017
DA8-7-208	10	7	mes, zakmes	metaal	1975-2017
DA8-7-209	3	2	fietsachterlicht	kunststof	1975-2017
DA8-7-210	3	2	fietslamp	kunststof	1975-2017
DA8-7-211	3	1	wieldop	metaal	1950-1975
DA8-7-212	3	1	ijskrabber	kunststof	1975-2017
DA8-7-213	3	4	handvat (fiets)	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-214	3	1	spatlap	eco: rubber	1950-2000
DA8-7-215	3	1	portiergreep auto	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-216	3	1	kettingkast	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-217	9	9	speelgoed, divers	kunststof: plastic	1950-2017
DA8-7-218	9	1	schaakstuk	hout	1900-2017
DA8-7-219	9	1	speelschijf	keramiek: roodbakkend	1600-1800
DA8-7-220	9	3	bal	kunststof	1975-2017
DA8-7-221	5	1	flessenopener	kunststof	1975-2017
DA8-7-222	8	6	verpakking	kunststof: plastic	1975-2000
DA8-7-223	8	8	rolfilm	kunststof	1950-2000
DA8-7-224	8	1	flitsblokje	kunststof	1950-1975
DA8-7-225	8	4	cassttebandje	kunststof	1970-2017
DA8-7-226	8	2	CD	kunststof	1980-2017
DA8-7-227	8	1	hoes	kunststof	1975-2000
DA8-7-228	8	1	inktfles	glas	1900-1975
DA8-7-229	8	6	balpen	kunststof	1950-2017
DA8-7-230	8	3	tekstbord	kunststof	1975-2000
DA8-7-231	8	3	sticker	kunststof	1975-2017
DA8-7-232	8	1	floppydisk	kunststof	1975-2000
DA8-7-233	8	3	houder, menukaart	kunststof	1975-2017
DA8-7-234	5	1	sigaret, elektronisch	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-235	8	4	mobieltje	kunststof	1995-2017
DA8-7-236	8	1	embleem	metaal	1950-2000

DA8-7-237	8	58	identiteitskaart	kunststof	1975-2017
DA8-7-238	1	2	wandtegel	bouwceramiek	1900-1975
DA8-7-239	1	1	daktegel	bouwceramiek	1400-1600
DA8-7-240	1	1	plavuis	bouwceramiek	1600-1800
DA8-7-241	1	1	loodstrip	metaal: lood	1900-2017
DA8-7-242		4	ring	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-7-243	1	3	schakelmateriaal	kunststof	1975-2017
DA8-7-244	1	5	zekering	keramiek: porselein	1950-2017
DA8-7-245	1	3	stekker (electra)	kunststof	1975-2017
DA8-7-246	2	3	isolator	keramiek: porselein	1925-2017
DA8-7-247	10	1	zalfpot	keramiek: industrieel, porselein	1900-1950
DA8-7-248	5	1	fles	glas: kleurloos	1975
DA8-7-249	5	1	fles	glas: kleurloos	1968
DA8-7-250	5	1	fles	glas: groen	1961
DA8-7-251	7	1	pistool	metaal	1975-2017
DA8-7-252	3	1	touw	kunststof	1975-2017
DA8-7-253	6	8	reageerbuis	glas: kleurloos	1900-1975
DA8-7-254	6	1	verpakking	kunststof	1975-2017
DA8-7-255	5	5	injectienaald	kunststof	1975-2017
DA8-7-256	2	1	kerstversiering	kunststof	1975-2017
DA8-7-257	9	3	flippo	kunststof	1975-2000
DA8-7-258	8	1	houder, bankpas	kunststof	1975-2000
DA8-7-259	1	12	spijker	metaal: ijzer	1600-1900

Vondsten zee sessie 3 (DA8-8)

DA8-8-1	8	1	munt	metaal	1389-1404
DA8-8-2	2	1	muizenval	hout: Fagus (beuk)	1950-2000
DA8-8-3	5	1	eetstokje	hout: exoot	1975-2017
DA8-8-4	4	3	klos	hout: Betula (berk)	1800-1900
DA8-8-5	2	1	afwasborstel	hout: Fagus (beuk)	1950-2000
DA8-8-6	5	1	dop	hout: Betula (berk)	1975-2017
DA8-8-7	10	1	kraal	hout: Alnus (els)	1900-1975
DA8-8-8	10	1	knoop	leer	1950-2017
DA8-8-9	5	1	kurk	hout: kurk	1900-2017
DA8-8-10	10	1	paraplu	hout: Fraxinus (es)	1800-2017
DA8-8-11	5	1	rookpijp	hout: indet	1900-1975
DA8-8-12	5	1	rookpijp	hout: indet	1900-1975
DA8-8-13	10	1	wandelstok	hout: indet	1700-1900
DA8-8-14	5	1	noot	hout: Attalea (palm)	
DA8-8-15	10	1	paraplu	hout: indet	1975-2017
DA8-8-16	4	1	steel	hout: Fagus (beuk)	1800-1950
DA8-8-17	4	1	kwast	hout: naaldhout	1850-1950
DA8-8-18	4	1	steel	hout: Picea (fijnspar/vuren)	1600-1950
DA8-8-19	2	1	steel	hout: Fagus (beuk)	1950-2017
DA8-8-20	10	1	ring	metaal: koperlegering	1900-2017
DA8-8-21	3	1	kuip	hout: Quercus (eik)	1600-1900
DA8-8-22		1	onbekend	hout: bamboe	
DA8-8-23	3	1	scheepssintel	metaal: ijzer	1400-1500
DA8-8-24	7	1	mes	metaal: ijzer	1400-1700
DA8-8-25	5	1	fles, wijnfles	glas: groen	1825-1850

DA8-8-26	5	1	fles	glas: groen	1800-1850
DA8-8-27	4	1	hamer, bankhamer	metaal: ijzer	1950-2017
DA8-8-28	4	1	hamer, klauwhamer	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-29	7	1	ploertendoder	metaal: ijzer	1925-1950
DA8-8-30	4	1	boor	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-8-31	4	1	beitel, houtbeitel	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-32	3	1	katrol, voetblok	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-33	4	1	troffel	metaal: ijzer	1900-1950
DA8-8-34	4	1	hamer	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-8-35	4	1	krabber	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-8-36	1	1	kadepen	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-8-37	1	1	haak en pen	metaal: ijzer	1900-2000
DA8-8-38	4	1	hamerkop	metaal: ijzer	1800-1950
DA8-8-39	1	1	ring	metaal: ijzer	voor 1900
DA8-8-40	1	1	ring	metaal: ijzer	voor 1900
DA8-8-41	1	1	rivet	metaal: ijzer	voor 1900
DA8-8-42	2	1	sleutel	metaal: ijzer	1400-1700
DA8-8-43	3	1	bootshaak	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-8-44	1	1	keg	metaal: ijzer	voor 1900
DA8-8-45	4	1	puntbeitel	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-8-46	1	1	nagel	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-8-47	1	1	klinknagel	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-8-48	1	1	haak	metaal: ijzer	1800-1975
DA8-8-49	1	1	oog	metaal: ijzer	1800-1900
DA8-8-50	1	1	pen	metaal: ijzer	1700-1900
DA8-8-51	10	1	mes, zakmes	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-52	7	1	mes, knipmes	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-53	10	1	mes, zakmes	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-54	10	1	mes, zakmes	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-55	7	1	mes, knipmes	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-56	10	1	mes, scheermes	metaal: ijzer	1900-1975
DA8-8-57	7	1	pistool, luchtdrukpistool	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-58	7	1	pistool, luchtdrukpistool	metaal: ijzer	1975-2017
DA8-8-59	4	3	zaagblad	metaal	1975-2017
DA8-8-60	4	1	steeksleutel	metaal	1900-1975
DA8-8-61	4	1	schaar	metaal	1900-2017
DA8-8-62	4	1	tang	metaal	1950-2017
DA8-8-63	4	1	schaar	metaal	1975-2017
DA8-8-64	1	2	spijker	metaal	1600-1900
DA8-8-65	5	1	handvat frituurnet	metaal	1975-2017
DA8-8-66	9	1	auto (miniatuur)	metaal	1984-2017
DA8-8-67	3	1	autospiegel	metaal	1950-1975
DA8-8-68	5	1	flesopener	metaal	1975-2017
DA8-8-69	4	1	schroevendraaier	metaal	1975-2017
DA8-8-70	3	1	winkelwagen munthouder	metaal	1975-2017
DA8-8-71	2	3	hangslot	metaal	1975-2017
DA8-8-72	3	1	autosleutel	metaal	1975-2017
DA8-8-73	5	1	melkdop	metaal: aluminium	1950-2017
DA8-8-74	5	1	worstloodje	metaal: aluminium	1975-2017
DA8-8-75	3	1	fietsslot	metaal	1975-2017
DA8-8-76	3	1	fietsslot	metaal	1975-2017
DA8-8-77	3	1	fietsslot	metaal	1975-2017

DA8-8-78	3	1	fietsbel	metaal: aluminium	1975-2017
DA8-8-79	3	1	autospiegel	metaal	1950-1975
DA8-8-80	3	1	fietsachterlicht	metaal	1950-1975
DA8-8-81	3	1	fietsspiegel	metaal	1975-2000
DA8-8-82	6	1	vergrootglas	metaal: koperlegering	1800-1975
DA8-8-83	1	1	stelring	metaal: geelkoper	1975-2017
DA8-8-84	3	1	veer	metaal	1950-1975
DA8-8-85	3	4	fietskoplamp	metaal	1950-1975
DA8-8-86	3	1	fietsbel	metaal	1975-2017
DA8-8-87	3	2	fietsbel	metaal	1975-2017
DA8-8-88	3	1	koplamp	metaal	1950-1975
DA8-8-89		1	deksel	metaal:gietijzer	1800-1900
DA8-8-90	1	1	armatuur	metaal	1800-1900
DA8-8-91	5	1	opener conservenblik	metaal	1975-2017
DA8-8-92	5	1	tabaksdoos	metaal: zilver	1700-1900
DA8-8-93	2	9	sleutel	metaal	1975-2017
DA8-8-94	2	4	lamp, olielamp	metaal: koperlegering	1850-1900
DA8-8-95	3	3	scheepshoorn	metaal: koperlegering	1900-1950
DA8-8-96	10	1	sieraad	metaal: geelkoper	1975-2017
DA8-8-97	2	1	sleutel	metaal: koperlegering	1975-2017
DA8-8-98	1	2	ring	metaal: koperlegering	1950-2017
DA8-8-99	4	1	vislood	metaal: lood	1975-2017
DA8-8-100	8	1	pen	metaal	1975-2017
DA8-8-101	4	1	klok	metaal: geelkoper	1800-1900
DA8-8-102	2	2	beslag	metaal: koperlegering	1800-1900
DA8-8-103	1	2	bout	metaal: koperlegering	1975-2017
DA8-8-104	5	2	ketel	metaal: geelkoper	1600-1900
DA8-8-105	0	15	schelp	eco: schelpen	
DA8-8-106	5	70	bot	eco: bot	
DA8-8-107	5	109	vork, frietvork	kunststof	1975-2017
DA8-8-108	5	56	lepel	kunststof	1975-2017
DA8-8-109	5	116	lepel, ijslepel	kunststof	1950-2017
DA8-8-110	5	65	cocktailstamper	kunststof	1975-2017
DA8-8-111	5	28	vork	kunststof	1975-2017
DA8-8-112	5	38	lepel, ijslepel	kunststof	1950-1962
DA8-8-113	5	57	bestek	metaal: alpacca	1975-2017
DA8-8-114	5	10	mes, keukenmes	metaal	1975-2017
DA8-8-115	5	25	drinkglas	glas	1975-2017
DA8-8-116	5	4	asbak	glas	1975-2017
DA8-8-117	5	1	zoutvat	glas	1975-2017
DA8-8-119	5	37	bord	keramiek	1900-2017
DA8-8-120	5	26	kop	keramiek	1900-2017
DA8-8-121	5	10	kom	keramiek	1850-1950
DA8-8-122	5	6	kan	keramiek	1900-1950
DA8-8-123	4	5	schaaf	keramiek	1900-1950
DA8-8-124	5	1	botervloot	keramiek	1900-2017
DA8-8-125	5	1	theepot	keramiek	1900-2017
DA8-8-126	5	6	deksel	keramiek	1900-1950
DA8-8-127	5	64	rookpijp	keramiek: pijpaaarde	1650-1900
DA8-8-128	5	1	rookpijp	keramiek: porselein	1875-1925
DA8-8-129	5	10	stop	keramiek: steengoed	1700-1800
DA8-8-130	5	16	vaatwerk	keramiek	1600-1800
DA8-8-131	5	8	fles	keramiek: steengoed	1800-1900

DA8-8-132	5	16	kan	keramiek: steengoed	1700-1900
DA8-8-133	6	10	pisglas	keramiek: roodbakkend	1700-1800
DA8-8-134	4	35	pot	keramiek: roodbakkend	1700-1800
DA8-8-135	5	11	komfoor	keramiek: roodbakkend	1700-1800
DA8-8-136	5	6	kom	keramiek: roodbakkend	1300-1450
DA8-8-137	5	17	kan	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-8-138	5	44	bakpan	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-8-139	5	8	kan	keramiek: grijsbakkend	1300-1450
DA8-8-140	5	30	pot	keramiek: roodbakkend	1700-1900
DA8-8-141	5	70	vaatwerk	keramiek: roodbakkend	1400-1600
DA8-8-142	5	30	vaatwerk	keramiek	1600-1900
DA8-8-143	5	89	grape	keramiek: roodbakkend	1400-1550
DA8-8-144	5	7	kan	keramiek: steengoed	1400-1550
DA8-8-145	5	92	kan	keramiek: steengoed	1300-1450
DA8-8-146	5	3	drinkschaal	keramiek: steengoed	1300-1450
DA8-8-147	5	20	fles	glas	1950-2017
DA8-8-148	5	4	fles	glas: groen	1700-1800
DA8-8-149	10	1	tas	kunststof	1950-2017
DA8-8-150	3	9	pot	kunststof	1950-2017
DA8-8-151	5	22	beker	kunststof	1975-2017
DA8-8-152		4	deksel	kunststof	1950-2017
DA8-8-153	3	3	bak	kunststof	1950-2017
DA8-8-154	3	1	doos	kunststof	1950-2017
DA8-8-155	5	9	vaatwerk	kunststof	1950-2017
DA8-8-156	2	4	lamp	glas: opaline	1850-1950
DA8-8-157	2	10	vaas	glas	1950-2017
DA8-8-158	2	1	lamp	glas: kleurloos	1900-1975
DA8-8-159	2	20	bloempot	keramiek: roodbakkend, ongeglazuurd	1900-2017
DA8-8-160	2	1	beeld (profaan)	keramiek: industrieel	1850-1900
DA8-8-161	2	4	vaas	keramiek	1950-2017
DA8-8-162	2	5	toiletspot	keramiek: industrieel, porselein	1950-2017
DA8-8-163	2	1	kamerplant	kunststof	1975-2017
DA8-8-164	2	1	borstel, afwasborstel	kunststof	1975-2017
DA8-8-165	5	1	theezeef	kunststof	1950-1975
DA8-8-166	4	2	bril, veiligheidsbril	kunststof	1975-2017
DA8-8-167	4	2	afstandhouder	kunststof	1975-2017
DA8-8-168	4	1	muurplug	kunststof	1875-2017
DA8-8-169	5	1	hashpijp	glas	1975-2017
DA8-8-170	5	1	hashpijp	keramiek	1975-2017
DA8-8-171	5	6	hashpijp	metaal	1975-2017
DA8-8-172	5	1	weedgrinder	kunststof	1975-2017
DA8-8-173	5	4	verpakking	kunststof	1975-2017
DA8-8-174	5	2	lepel	metaal: alpacca	1975-2017
DA8-8-175	10	2	schoen	leer	1900-1975
DA8-8-176	10	1	muts	textiel: wol	1950-2000
DA8-8-177	10	3	handschoen	textiel	1900-1975
DA8-8-178	10	1	sok	textiel	1975-2017
DA8-8-179	10	2	broek, onderbroek	textiel	1950-2017
DA8-8-181	10	1	tas	leer	1975-2017
DA8-8-182	6	5	horloge	metaal	1975-2017
DA8-8-183	10	1	ring	metaal: zilver	1975-2017

DA8-8-184	10	1	ring	metaal: zilver	1975-2017
DA8-8-185	10	1	ring	metaal: goud	1975-2017
DA8-8-186	10	1	ketting	metaal: goud	1975-2017
DA8-8-187	10	2	armband	kunststof	1975-2017
DA8-8-188	10	5	sieraad	metaal	1975-2017
DA8-8-189	4	14	aansteker	kunststof	1975-2017
DA8-8-190	10	10	bril, zonnebril	kunststof	1975-2017
DA8-8-191	2	2	lamp, zaklamp	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-8-192	10	5	kam	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-8-193	10	3	mes, scheermes	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-8-194	10	1	speen	kunststof	1975-2017
DA8-8-195	10	1	verpakking	kunststof	1975-2017
DA8-8-196	5	5	fles	glas: bruin	1975-2017
DA8-8-197	10	2	dildo	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-8-199	8	1	penning	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-8-200	9	1	schedel	eco: bot, hond	
DA8-8-201	4	1	halffabrikaat	eco: bot	
DA8-8-202	7	5	patroonhuls	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-8-203	3	1	lamp, alarmlicht	kunststof: plastic	1975-2017
DA8-8-204	10	6	mes, zakmes	metaal	1975-2017
DA8-8-205	3	2	fietslamp	glas	1900-1975
DA8-8-206	3	1	wieldop	kunststof	1975-2017
DA8-8-207	3	2	nummerplaat	metaal	1975-2017
DA8-8-208	3	1	pedaal (brommer)	eco: rubber	1950-2000
DA8-8-209	3	1	pedaal (auto)	eco: rubber	1950-2000
DA8-8-210	9	18	speelgoed, divers	kunststof: plastic	1950-2017
DA8-8-211	9	1	werpkoot	eco: been	1600-1700
DA8-8-221	5	5	flessluiting	metaal: aluminium	1950-1990
DA8-8-222	5	1	kurkentrekker	eco: bamboe	1950-1975
DA8-8-223	8	7	verpakking	kunststof: plastic	1975-2000
DA8-8-224	8	11	rolfilm	kunststof	1950-2000
DA8-8-225	8	1	flitsblokje	kunststof	1950-1975
DA8-8-226	8	4	cassttebandje	kunststof	1970-2017
DA8-8-227	8	4	grammafoonplaat	kunststof	1960-2017
DA8-8-228	8	1	inktfles	glas	1900-1975
DA8-8-229	8	4	balpen	kunststof	1950-2017
DA8-8-230	8	10	sticker	kunststof	1975-2017
DA8-8-231	8	1	sleutellabel	metaal: koperlegering	1950-2017
DA8-8-232	8	3	houder, menukaart	kunststof	1975-2000
DA8-8-233	4	3	aansteker	kunststof	1975-2017
DA8-8-234	5	3	rookpijp	kunststof	1950-2017
DA8-8-235	8	1	videoband	kunststof: plastic	1975-2000
DA8-8-236	8	7	mobieltje	kunststof	1995-2017
DA8-8-237	8	3	identiteitskaart	kunststof	1975-2017
DA8-8-238	8	23	identiteitskaart	kunststof	1975-2017
DA8-8-239	1	3	wandtegel	bouwceramiek	1900-1975
DA8-8-240	1	2	daktegel	bouwceramiek	1400-1600
DA8-8-241	1	1	plavuis	bouwceramiek	1600-1800
DA8-8-242	4	8	afstandhouder	bouwceramiek	1975-2017
DA8-8-243	1	4	schakelmateriaal	kunststof	1975-2017
DA8-8-244	1	3	zekering	keramiek: porselein	1950-2017
DA8-8-245	1	4	steker (electra)	kunststof	1975-2017
DA8-8-246	10	1	houder, bankpas	kunststof	1975-2017

DA8-8-247	2	1	deurknop	metaal	1900-2017
DA8-8-248	5	13	asbak	metaal	1975-2017
DA8-8-249	5	1	fles	glas: groen	1962
DA8-8-250	5	1	fles	glas: kleurloos	1978
DA8-8-251	5	1	fles	glas: groen	1966
DA8-8-252	5	1	fles	glas: kleurloos	1957-1980
DA8-8-253	5	1	fles	glas: kleurloos	1981
DA8-8-254	5	1	fles	glas: kleurloos	1950-2017
DA8-8-255	5	1	fles	glas: kleurloos	1950-1971
DA8-8-256	5	1	fles	glas: kleurloos	1950-1975
DA8-8-257	8	1	bord	metaal	1975-2017
DA8-8-258	7	1	pistool	metaal	1975-2017
DA8-8-259	7	1	pistool	metaal	1975-2017
DA8-8-260	6	7	fles	glas	1900-1975
DA8-8-261	1	18	spijker	metaal: ijzer	1600-1900
DA8-8-262	3	2	bootshaak	metaal: ijzer	1800-1900

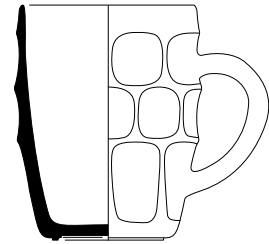
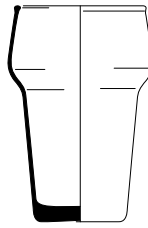
Bijlage 3

Deventer

stelsysteem

catalogus

Bagger
(1350-2017)

Opbouw van de catalogusblokjes

- 1a vondstnummer
- 1b vondstcontext (complexdatering)
- 2 code van het type
- 3 objectdatering
- 4a maten in centimeters (grootste diameter / hoogte)
- 4b beschrijving van het type
- 5a baksel
- 5b kleur / glazuur
- 5c beschrijving van de decoratie
- 5d diversen
- 6a bodem
- 6b oor / steel
- 6c compleetheid
- 7 functie
- 8 productiecentrum
- 9 literatuur

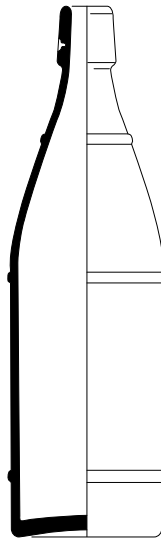
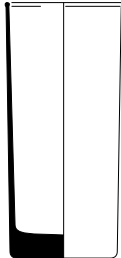
(alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal 1:4, tenzij anders aangegeven)

cat. 1

- 1a DA8-4-203
- 1b bagger (1350-2017)
- 2 gl-bek-106
- 3 1950-2017
- 4a 7,6/11,7
- 4b licht conische beker met een breed en hoog manchet, standvlak, machinaal vervaardigd
- 5a glas
- 5b kleurloos
- 5c
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c compleet
- 7 beker, stapelglas voor bier
- 8
- 9

cat. 2

- 1a DA8-4-204
- 1b bagger (1350-2017)
- 2 gl-bek-107
- 3 1950-2017
- 4a 9,5/13
- 4b licht conische tot tonvormige beker met oor, standing of standvlak, machinaal vervaardigd
- 5a glas
- 5b kleurloos
- 5c kuilen in de wand (rond of hoekig)
- 5d
- 6a standing
- 6b oor
- 6c compleet
- 7 beker, bierpul
- 8
- 9

cat. 3		cat. 4		cat. 5	
1a	DA8-4-205	1a	DA8-8-256	1a	DA8-4-192
1b	bagger (1350-2017)	1b	bagger (1350-2017)	1b	bagger (1350-2017)
2	gl-bek-108	2	gl-fle-71	2	gl-fle-214
3	1950-2017	3	1950-1975	3	1960-1975
4a	6,3/14	4a	8,5/28	4a	5,5/19,7
4b	hoge cilindrische beker, met of zonder versiering, standring of standvlak, machinaal vervaardigd glas	4b	cilindrische beugelfles met vloeiende overgang naar lange hals met verdikte afgewerkte lip met twee kuiltjes voor beugelsluiting, ook contactvorm met naden, standring of standvlak	4b	cilindrische fles met lange hals en afhangede schouder, met tweeledige lip voor kroonkurk, standring of standvlak
5a	glas	5a	glas	5a	glas
5b	kleurloos	5b	kleurloos	5b	kleurloos
5c		5c	tekst: HERSCHI PRIK-LIMONADE LIMONADEGAZEUSE HOENSBROEK HYGIENISCH EN VOLAUTOMATISCH BE-REID VOLGENS DE MODERN-STE METHODE DOOR HERSCHI HOENSBROEK INHOUD 0,75 LITER MET BEUGELDOP	5c	tekst: PEPSI COLA BOTTLED UNDER APPOINTMENT FROM PEPSI-COLA COMPANY. NEW YORK INHOUD 0.192 LITER LIMONADE GAZEUSE COFFEINE HOUDEND
5d		5d		5d	
6a	standvlak	6a	standring	6a	standring
6b		6b		6b	
6c	compleet	6c	compleet	6c	compleet
7	beker, longdrinkglas	7	fles	7	fles, limonadefles
8		8		8	
9		9		9	

cat. 6		cat. 7		cat. 8	
1a	DA8-7-250	1a	DA8-8-249	1a	DA8-8-251
1b	bagger (1350-2017)	1b	bagger (1350-2017)	1b	bagger (1350-2017)
2	gl-fle-214	2	gl-fle-214	2	gl-fle-214
3	1961	3	1962	3	1966
4a	6,2/21,9	4a	5,8/19,7	4a	5,9/20,3
4b	cilindrische fles met lange hals en afhangende schouder, met tweeledige lip voor kroonkurk, standring of standvlak	4b	cilindrische fles met lange hals en afhangende schouder, met tweeledige lip voor kroonkurk, standring of standvlak	4b	cilindrische fles met lange hals en afhangende schouder, met tweeledige lip voor kroonkurk, standring of standvlak
5a	glas	5a	glas	5a	glas
5b	groen	5b	groen	5b	groen
5c	tekst: SISIVRUCHTENLIMONADE GEVITALISEERD	5c	tekst: FANTA ORANGE VRUCHTENLIMONADE BEREID MET ZUIVER SINAASAPPELSAP INHOUD 0.200 LITER	5c	tekst: 7UP SEVEN-UP YOU LIKE IT IT LIKES YOU FRESH UP WITH 7-UP
5d	standring	5d	standring	5d	standring
6a	standring	6a	standring	6a	standring
6b	compleet	6b	compleet	6b	compleet
6c	fles, limonadefles	6c	fles, limonadefles	6c	fles, limonadefles
7	fles, limonadefles	7	fles, limonadefles	7	fles, limonadefles
8		8		8	
9		9		9	

cat. 9

- 1a DA8-7-249
 1b bagger (1350-2017)
 2 gl-fle-214
 3 1968
 4a 5,8/19,7
 4b cilindrische fles met lange hals en afhangende schouder, met tweeledige lip voor kroonkurk, standing of standvlak
 5a glas
 5b kleurloos
 5c tekst: PEPSI COLA
 5d
 6a standing
 6b
 6c compleet
 7 fles, limonadefles
 8
 9

cat. 10

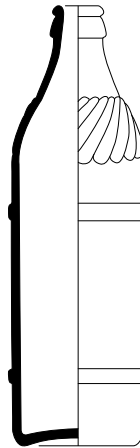
- 1a DA8-4-191
 1b bagger (1350-2017)
 2 gl-fle-214
 3 1969
 4a 5,8/19,7
 4b cilindrische fles met lange hals en afhangende schouder, met tweeledige lip voor kroonkurk, standing of standvlak
 5a glas
 5b bruin
 5c tekst: FANTA ORANGE, VRUCHTENLIMONADE BE-REID MET ZUIVER SINAASAP-PELSAP INHOUD 0.200 LITER
 5d koelribben
 6a standing
 6b
 6c compleet
 7 fles, limonadefles
 8
 9

cat. 11

- 1a DA8-8-252
 1b bagger (1350-2017)
 2 gl-fle-225
 3 1957-1980
 4a 5,9/19,5
 4b lichtbuikige Coca-Colafles met getailleerd lichaam met kroonkurkclip, met verticale ribben in het midden de tekstvlak met tekst Coca-Cola, standing
 5a glas
 5b kleurloos
 5c tekst: COCA COLA TRADE MARK REGISTERED
 5d
 6a standing
 6b
 6c compleet
 7 fles, limonadefles
 8
 9

cat. 12		cat. 13		cat. 14	
1a	DA8-7-248	1a	DA8-8-250	1a	DA8-8-253
1b	bagger (1350-2017)	1b	bagger (1350-2017)	1b	bagger (1350-2017)
2	gl-fle-225	2	gl-fle-225	2	gl-fle-225
3	1975	3	1978	3	1981
4a	5,9/23,4	4a	5,9/19,7	4a	5,8/19,7
4b	lichtbuikige Coca-Colafles met ge- tailleerd lichaam met kroonkurk- lip, met verticale ribben in het midden de tekstvlak met tekst Coca-Cola, standing	4b	lichtbuikige Coca-Colafles met getailleerd lichaam met kroonkurklip, met verticale ribben in het midden de tekstvlak met tekst Coca-Cola, standing	4b	lichtbuikige Coca-Colafles met ge- tailleerd lichaam met kroonkurk- lip, met verticale ribben in het midden de tekstvlak met tekst Coca-Cola, standing
5a	glas	5a	glas	5a	glas
5b	kleurloos	5b	kleurloos	5b	kleurloos
5c	tekst: COCA COLA NAZOV I LAHEV- ZAPS. OCHR. ZNAMKY OBSAH 0,25 L	5c	tekst: COCA COLA LIMONADE GAZEUSE COFFEINE HOU- DEND	5c	tekst: COCA COLA BEVAT CAFEINE
5d		5d		5d	
6a	standing	6a	standing	6a	standing
6b		6b		6b	
6c	compleet	6c	compleet	6c	compleet
7	fles, limonadefles	7	fles, limonadefles	7	fles, limonadefles
8		8		8	
9		9		9	

cat. 15

1a	DA8-8-255
1b	bagger (1350-2017)
2	gl-fle-226
3	1950-1971
4a	6,6/16
4b	korte brede cilindrische limonadefles met halflange hals en kroonkurkclip, volautomatisch vervaardigd, standring
5a	glas
5b	kleurloos
5c	tekst: EXOTA LIMONADE GAZEUSE HRA 153086 INH 25 CL
5d	
6a	standring
6b	
6c	compleet
7	fles, limonadefles
8	
9	

cat. 16

1a	DA8-8-254
1b	bagger (1350-2017)
2	gl-fle-229
3	1950-2017
4a	7,4/23,4
4b	cilindrische fles, afhangende schouder, korte hals, kroonkurksluiting, standring of standvlak, machinaal vervaardigd
5a	glas
5b	kleurloos
5c	
5d	Chocomel Nutricia (zonder etiket)
6a	standring
6b	
6c	compleet
7	fles, zuivelfles
8	
9	

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)

- In druk verkrijgbaar Als PDF te downloaden op www.amsterdam.nl/erfgoed
- AAR 1 *Wonen aan een wagenplein. AO Haarlemmerplein (2005).* Amsterdam 2006
- AAR 2 *Tweede Kostverlorenkade. IVO (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 3 *Verschansen achter vuilnis. IVO Amstelstraat (2006).* Amsterdam 2007
- AAR 4 *Scherven uit de Pottenbakkersgang. AO Westerstraat (2003).* Amsterdam 2007
- AAR 5 *In de schaduw van de VOC. AO Rapenburg (2005).* Amsterdam 2007
- AAR 6 *Beerputten en bedrijvigheid. AO Konijnenstraat (2003).* Amsterdam 2007
- AAR 7 *Zerken en graven in de Nieuwezijds Kapel. IVO Rokin (2005).* Amsterdam 2007
- AAR 8 *Opgraving van een mikwe in de Nieuwe Synagoge. Jonas Daniël Meijerplein (2006),* Amsterdam 2007
- AAR 9 *De Hallen. IVO Bilderdijkkade (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 10 *Een fontein in de Buitensingel. AB Leidseplein (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 11 *Diemen Tolbrug. IVO Muiderstraatweg (2006).* Amsterdam 2008
- AAR 12 *Boezemgemaal Halfweg. IVO Wethouder van Essenweg (2006).* Amsterdam 2007
- AAR 13 *Frans Ottenstadion. IVO Amstelveenseweg (2004).* Amsterdam 2007
- AAR 14 *Archeologisch opgraving Vijzelstraat (2004).* Amsterdam 2007
- AAR 15 *Aanplantingen in het IJ. AO Martelaarsgracht (2003).* Amsterdam 2007
- AAR 16 *Schuilkerk de Papagaai. AO Kalverstraat (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 17 *De saillant van Het Blauwhoofd. IVO Van Diemenstraat (2006).* Amsterdam 2007
- AAR 18 *De noordwestelijke oever van Oostenburg. AO Oostenburgermiddenstraat (2006).* Amsterdam 2006
- AAR 19 *Het Shell-terrein. IVO Grasweg (2004).* Amsterdam 2007
- AAR 20 *Het RIVA-terrein. IVO Baarsjesweg (2005).* Amsterdam 2008
- AAR 21 *De Ceintuurbaanpanden. AB Tweede Sweelinkstraat / Sint Willibrordusstraat (2006).* Amsterdam 2008
- AAR 22 *Het Purperhoedenveem. AO Oudezijds Voorburgwal (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 23 *Noord/Zuidlijn, locatie Rokin. AB / AO 2003-2006.* Amsterdam 2007
- AAR 24 *Sportpark Ronald McDonald, IVO Zunderdorpergouw (2007).* Amsterdam 2008
- AAR 25 *N 44, De Keyzer. IVO Czaar Peterstraat (2008).* Amsterdam 2008
- AAR 26 *Het Luycksterrein. IVO Overamstelstraat (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 27 *Oranjerie in Frankendael. AO Middenweg (2003).* Amsterdam 2008
- AAR 28 *Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. AO Derde Weteringdwarsstraat (2003).* Amsterdam 2008
- AAR 29 *Profiel van de 17de-eeuwse stadswal. AB Marnixplein (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 30 *Bolwerk Oosterblokhuis. AO Prof. Tulpplein (2005).* Amsterdam 2008
- AAR 31 *Van Amstelbocht tot Binnengasthuis. AO Oude Turfmarkt (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 32 *N 43 / Funenpark. AB Cruquiuskade (2008).* Amsterdam 2009
- AAR 33 *Het gemeentearchief terrein. IVO Amstedijk 67 (2009).* Amsterdam 2009

AAR 34		<i>Spaarndammerdijk 320. IVO (2007). Amsterdam 2009</i>
AAR 35		<i>Wonen aan twee stegen. AO Paardenstraat (2004). Amsterdam 2008</i>
AAR 36		<i>Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel. AO Keizersgracht 355 (2005). Amsterdam 2009</i>
AAR 37		<i>Noordoosthoek van een 13de-eeuws verdedigingswerk. AO Nieuwezijds Kolk (2006). Amsterdam 2009</i>
AAR 38		<i>Een dam rond 's Lands Dok. AO Marineterrein Kattenburgerstraat (2005). Amsterdam 2009</i>
AAR 39		<i>Rust en Werk. AB Amstedijk 67 (2009). Amsterdam 2009</i>
AAR 44		<i>Kelderwoningen en een beerput in de Lastage. AO Nieuwe Jonkerstraat (2007). Amsterdam 2010</i>
AAR 45		<i>De Sint Anthoniespoort en de stadsmuur. AB Nieuwmarkt (2007). Amsterdam 2010</i>
AAR 46		<i>Boren voor de Bijenkorf, AB Noord/Zuidlijn Dam (2007). Amsterdam 2010</i>
AAR 47		<i>Spuistraat AO Spuistraat 256-258 (2008). Amsterdam 2010</i>
AAR 48		<i>Sporen in de Suikerbakkerssteeg, AO OZ Voorburgwal (2008). Amsterdam 2010</i>
AAR 49		<i>Bewoning tussen Nes en stadswal, AO OZ Voorburgwal/Pieter Jacobsstraat (2005). Amsterdam 2010</i>
AAR 50		<i>Glasafval op het achtererf, AO Rozenstraat (2006). Amsterdam 2010</i>
AAR 51		<i>De Buiksloterbreek. IVO Marjoleinterrein, Amsterdam (2009). Amsterdam 2010</i>
AAR 52		<i>Plavuizen in de Kalverstraat. AB Kalverstraat 151, Amsterdam (2008). Amsterdam 2010</i>
AAR 53		<i>Bolwerk Muiden. AB Sarphatistraat 470, Amsterdam (2010). Amsterdam 2010</i>
AAR 54		<i>Archeologische Signaleringskaart Amsterdam. Amsterdam 2010</i>
AAR 55		<i>Rozenstraat 194, AO, Amsterdam (2009). Amsterdam 2010</i>
AAR 56		<i>Bergbezinkbassin, AB Haarlemmerplein, Amsterdam (2010). Amsterdam 2011</i>
AAR 57		<i>De Nieuwe Ooster. IVO Rozenburghlaan, Amsterdam (2011). Amsterdam 2011</i>
AAR 58		<i>Ophogingen en bedrijfsafval VOC-werf. AB Oostenburg kavel 5, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011.</i>
AAR 59		<i>Van Buitenpolder tot Uilenburg. AO Oudeschans 5-11, Amsterdam (2008). Amsterdam 2011</i>
AAR 60		<i>Wonen achter de OZ Voorburgwal. AO OZ Armsteeg, Amsterdam (2008). Amsterdam 2011</i>
AAR 61		<i>Cluster Schievink. AO Rozenstraat 68-74, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011</i>
AAR 62		<i>Beerput Spuistraat 30. AB, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011</i>
AAR 63		<i>De 17de-eeuwse stadswal bij de Regulierspoort. AB Rembrandtplein, Amsterdam (2009). Amsterdam 2011</i>
AAR 64		<i>Van scheepshelling tot Koorndrager. AO Oudeschans 73-77, Amsterdam (2009). Amsterdam 2012</i>
AAR 65		<i>Op 't Water gewonnen, AB Dam 2-4, Amsterdam (2009). Amsterdam 2012</i>
AAR 66		<i>De waterkelder van de Portugese Synagoge. AB Mr. Visserplein 3, Amsterdam (2010). Amsterdam 2012</i>
AAR 67		<i>'Ons Genoegen', AO Elandsstraat 101, Amsterdam (2010). Amsterdam 2012</i>
AAR 68		<i>Oud Zunderdorp begraven achter de kerk. AB Begraafplaats Zunderdorp (2010). Amsterdam 2012</i>
AAR 69		<i>Marine Etablissement Amsterdam. IVO Kattenburgerstraat, Amsterdam (2012). Amsterdam 2013</i>
AAR 70		<i>Sporen van het 16de-eeuwse landelijke gebied buiten het Singel. AB Herengracht 74-78, Amsterdam (2010). Amsterdam 2013</i>
AAR 71		<i>Een beerput van welgestelden in de Amsterdamse grachtengordel 1675-1750. AO Herengracht 12, Amsterdam (2006). Amsterdam 2013</i>

- AAR 72 *Menselijke skeletten in een steeg in Nieuwendam. AB Nieuwendammerdijk 305-307, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2013
- AAR 73 *Tussen Nieuwezijds Voor- en Achterburgwal. AB Spuistraat 3A/Nieuwezijds Voorburgwal 16, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2013
- AAR 74 *Aanplemping in de Amstelbocht. AB Diepriool Nieuwe Doelenstraat, Amsterdam (2010-2011).* Amsterdam 2013
- AAR 75 *Heiligeweg 32. AB Heiligeweg 32, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2013
- AAR 76 *Wibautveste. AB Wibautstraat 198 e.v., Amsterdam (2013).* Amsterdam 2013
- AAR 77 *Ophogingen in de Liesdel. AB Lange Niezel 16, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2013
- AAR 78 *Molen de Ruyter. AB Kazernestraat 14, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2014
- AAR 79 *De pottenbakkerij aan de Overtoom. AB Schoolstraat 5-19, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2014
- AAR80 *Sporen van een woonhuis in de Warmoesstraat 1500-1700, AB Warmoesstraat 15, Amsterdam (2011),* Amsterdam 2014
- AAR 81 *Passeerder / Osdorp bolwerk. AO Nieuwe Passeerdersstraat 2, Amsterdam (2013).* Amsterdam 2015
- AAR 82 *Molen de Star. AB Jacobs Catskade 37-41, Amsterdam (2012),* Amsterdam 2015
- AAR 83 *Kerkhof Sint Mariaklooster. IVO Nes 116-118, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2015
- AAR 84 *Een 19de-eeuws kanon bij Zeeburg. AB Amsterdam-Rijnkanaal, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2015
- AAR 85 *Buitenplaats Rust en Werk (1637-1887). AO Amsteldijk 67/IVO Dora Tamanaplein, Amsterdam (2012-2014).* Amsterdam 2016
- AAR 86 *BloemDwars. AB Binnenterrein Bloemgracht 143/Bloemstraat 150-154, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2016
- AAR 87 *Van ontginningsloot tot beerput. AB Oudezijds Armsteeg 9-33, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2016
- AAR 88 *Pauwenlaan. IVO fase 1 Julianaplein BB en C, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2016
- AAR 89 *Oostenburg: bedrijfsgebouwen van de VOC. IVO Oostenburg, kavel 7, 8 en 13, Amsterdam (2011 en 2015).* Amsterdam (2016) 2017
- AAR 90 *Het eiland Marken in Amsterdam 1592-1930. AO Valkenburgerstraat 130-146, Amsterdam (2011-2012).* Amsterdam 2016
- AAR 91 *Tussen Veenweg en Schinkel. IVO Amstelveenseweg 122, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2016
- AAR 92 *Sint Jacob. IVO Plantage Middenlaan 52, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2016
- AAR 93 *Amsterdamse waterbodems. AB kadewerken, Amsterdam (2012 en 201).* Amsterdam 2017
- AAR 94 *De stad in profiel. AB in het centrum van Amsterdam (2011-2016).* Amsterdam 2017
- AAR 95 *De Waag op de Nieuwmarkt. Archeologische en bouwhistorische begeleiding, Amsterdam (2013-2014).* Amsterdam 2017
- AAR 96 *Oude Oosterbegraafplaats. AB Metis Montessori Lyceum, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2017
- AAR 97 *Werken langs de Weespertrekvaart. AB Kop Weespertrekvaart, H.J.E. Wenckebachweg, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2017
- AAR 98 *De zeventiende-eeuwse vestingwerken van Amsterdam. Vijf Archeologische Begeleidingen en één IVO op zes locaties langs de vestingwerken van Amsterdam (2008 – 2015).* Amsterdam 2017
- AAR 99 *Oostenburg: woningen en stadsschuitenmakerswerf (1660-1800). AO Oostenburgervoorstraat (Wiener & Co), Amsterdam (2013-14).* Amsterdam 2017
- AAR 100 *Ons' Lieve Heer op Solder. Archeologisch onderzoek Oudezijds Voorburgwal 38-40, Amsterdam (2013-2014).* Amsterdam 2017
- AAR 101 *De Groot Duivendrechtse polder. IVO Ouderkerkdijk 170, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2018
- AAR 102 *De Ipenslotersluis in de Diemerzeedijk. AB Ipenslotersluis en Diemerzeedijk, Amsterdam (2016-2017).* Amsterdam 2018
- AAR 103 *De Spaarndammerdijk. AB Spaarndammertunnel, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2018
- AAR 104 *Vak 14 van de Oude Oosterbegraafplaats. IVO Mauritskade 61 (2018).* Amsterdam 2018
- AAR 105 *Een midden 17de-eeuwse beerput. AB Nieuwe Leliestraat 23, Amsterdam (2015).* Amsterdam 2018

- AAR 106 *Poldermolens aan de Rijperkolk. AB Uitdammerdijk 30, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2018
- AAR 107 *Historische Singelkade. AB walmuurvernieuwing Singel, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2019
- AAR 108 *Achter de Nieuwendijk. AB Nieuwe Nieuwstraat 17 en Sint Nicolaasstraat 34-36 (2016).* Amsterdam 2019
- AAR 109 *Looierij de Witte Bok. AB Fokke Simonszstraat 61-63, Amsterdam (2017).* Amsterdam 2019
- AAR 110 *In de Vierde Uitleg. AB Kerkstraat, Utrechtsestraat en Weesperplein (2016-2018).* Amsterdam 2019
- AAR 111 *Palen voor Uitdam. AB-wo palenrij Uitdam (2019).* Amsterdam 2020
- AAR 112 *Gangen, woningen en landwinning aan de oever van de Uilenburgergracht. AO Valkenburgerstraat 72-106, Amsterdam (2016, Amsterdam 2020).*
- AAR 113 *In de Uilenburgergracht. A B Valkenburgerstraat 14-16, Amsterdam (2016).* Amsterdam 2020.
- AAR 114 *Oudeschans 40, AB, Amsterdam 2019.* Amsterdam 2020
- AAR 115 *Noord/Zuidlijn: catalogus van glasvondsten.* Amsterdam 2020
- AAR 116 *De Politiesteiger. AB Baggeren Damrak, Amsterdam (2018).* Amsterdam 2020

Colofon

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 116

Amsterdam 2020

ISSN: 1872-5139

Tekst:	Jørgen Veerkamp
Redactie:	Peter Kranendonk, Thijs Terhorst
Veldwerk	Ronald Klein, Jørgen Veerkamp
Foto's:	Ron Tousain, Jørgen Veerkamp
Vondstdeterminatie:	Ronald Klein, Jørgen Veerkamp
Deventer Systeem catalogus:	Ronald Klein, Jort Maas, Jørgen Veerkamp
Redactie catalogus:	Mieke Tolboom
Vormgeving:	MenA

© Monumenten en Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2020
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Monumenten en Archeologie. MenA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.